

ROMAAN

N° 7

SISU:

Sven Elvestad: Kullikisa.
Demetra Vaka: Mihirmah.
P. Grünfeldt: Mõtted.
W. G. Korolenko: Wana kellamees.
Ludwig Biró: Linn täis õudu.
Montenegro rahwalaul: Neiu soow.
Guido Mazzoni: Kirjad.
Stefan Zeromski: Ronkadele sõõdaks.
Serbia rahwalaul: Sajatus.
A. Sipelgas: Üksindus.
Einar Hjörleifsson: Wäike-Hvammur.

KIRJASTUS-ARENG-TALLINN 1923.

Kaubamaja Esto-Muusika

Tallinn, Lai tän. 34

— — Kõnestraat 10-24 — —

Noodid ja nende kirjastus. Tiiwklawerid, pianiinod, muusikariistad ja nende osad.

Ainuesitused Eestis:

C. BECHSTEIN, Berliinis, tiiwklawerid ja pianiinod. — — — JUL. HEINR. ZIMMERMANN, Leipzigis, muusikariistad. Uhendatud lawateoste kirjastajad (Drei Masken-Verlag), Berliinis, näitelawa kirjandus: ooper, operetid jne. Koolidele ja seltsidele hinnaalandus.

„Pardon, kallis Hansi!

Kui lubad, teen sulle väikse ettepaneku. Osta mulle neist uudistest üks kewade kostüümi ja kuue riie!”

„Oleme rääkind!

Kuid tingimisel, et mulle uue ülikonna või palitu riide väija aitad walida.“ — „Hea meelega! Aga tead sa, kallis, meil on veel aknakardina tülli, paar päewawaipa ja sohwarriiet tarwis ning teenijatele mõni kleidi või blusi riie Lihawõtte kingiks. Siin on ju olnud alati nii kena ja minu meele järele walik, sest nendes juutide poodides pole muud kui ikka see „Aimere-wai, nii iles, nii lai.“ Päris tüütaw on nende käest osta.“ — „Noh, mina ei saa aru, pruugib siis nende juure minna. Meil ju Eesti wendasad küll! — Astume sissel!”

Riidekauba ladu
„SAKALA“

Wana Posti t. 8. Kõneatr. 22-35.

Hind mõistlik.

Teenimine korralik.

Kõnetraat 17-54

MEESTERAHVA
RÄTSEPAÄRI

Kõnetraat 17-54

M. ANDREESEN

TALLINN

Rataskaevu tän. 14/4

TALLINN

Rataskaevu tän. 14/4

Teatab oma austatud tellijatele, et on kohale jõudnud kõik kewade ja suwe hooajaks tarwisminewad riided, Ulster kewadepalitu riided, Covercoat palituriided ja umbes 250 mtr. ülikonnariideid, nende seas riideid, mis sisaldawad kuni 50% siidi.

Daamide tualettide spetsiaal-äri

J. SAAR

TALLINN

Narva maantee nr. 19

Alati suures valikus elegantsed daamide kleidid, kostüümid, mantlid, pluusid, kuued jne. valmis ja

tellimiste järgi

Pilutamine, püsseerimine, mantlite, kleitide, pluuside jne. ilutikkimine spetsiaalmasinatega ja käsitsi

HINNAD VÄLJASPOOL VÕISTLUST

Wõistlemata headuses

õmblusmasinaid, jalgrataid, kudumise masinaid, koorelahutajaid, põllutöömasinaid jne.

Õmblusmasinad saidwad 1922. a. Tallinna E. P. näitusele
" " " „KÖRGEM AUHIND” — Suur kuld auraha " " "

Kr. Saar & Ko., Tallinn,

teater „Estonia” wastu nr. 27.

Tartus: Raatuse tän. 2, kpl. 2a. Rakweres: Peterburi tän. 13. Jõhwis: Kredit Ühisuse majas.

Rommaan

№ 7

Ilmub igaks 1. ja 15. kuupäevaks.

1923

II aastakäik.

Rullikisa.

Norra kirjniku Sven Glevstadi romaani.

4

Lauas istus ta nii, et Folgefuchtel tal kõik aja silma ees seisis. See nägu — jee nägu! Kus oli ta jeda ometi ennemalt näinud? Sgatahes mitte targeldatud krae peal ja seltskonnakuues. Ta mõtted tungisid edasi, ta nägi jeda punase habemega pead oma ees kofkulangenud õladel, mida mustroheline mantlikrae piiras.

Äkitselt tõusis nagu päike. Nüüd teadis ta, kes jee mees oli. See imekik mees, kes tema ees seltskondlikus kuues nii kangelt istus, oli ju üks ta wanadest tuttavatest: insener Barra.

*

Nüüd jai Asbjörn Krag aru ta seisuforrast. Ta pidi mõitlust algama lahe isiku vastu, kelle ojaruus võrdlematu. Geniaalne eksperimentaator ja ülesleija, elatanud inimestevaenlane, insener Barra ja ta „naiseõde“ kardetav Valentine Kempel — „rõõwämblik“.

Mis otstarve tema, Asbjörn Kragi, stinwiibimisel diekti oli? Mõhjas polnud midagi sündinud, mis politseile põhjust oleks andnud wahete sejada. Kõik olid üleaedsed ja temagi hirmjat kija kuulnud, mis nagu piinatava inimeje suust tuli. Kas jee aga tõesti inimene oli, jeda ta ju selgesti ei teadnud ega uskunudki jeda. Ja ometi oli tal tunne, nagu sünnisid mõhjas koledad asjad ja nagu toimetaks Barra ihes „rõõwämblikuga“ mingijuguseid salakawatusi.

Pärast lauast tõusmist läksid külalised laiali.

Asbjörn Krag otsis külaliste hulgast metsakandidaadi Blinde, mõttis Dr. Gõsti nõbbist kinni ja küsis taht salamahhi, kas temal aimu olla, mis metsakandidaadi Blinde puuduwat.

Dr. Gõstki ei saanud sellest aru, kuna ju Blinde juuremast joost oli ja muudu alati ilm-

berfaudsete tegelastega läbi käis.

„Ja „naiseõde“ Valentine tunneb teda ju ta“, ütles Krag pilgates. „Jälgi ju ta jälgi ju kuni Blinde uhe ette.“

Detektiiw otustas niid eenelele selgust murehjeda, mis Blinde, nagu jeda kord nõudis, wõõraste hulgas polnud. Ta pööras majaproua, iluja Konstanze poole, kes kohmetult külaliste wahel ringi käis, tundes, et õiget eluust ei tahtnud tekkida.

„Teie mees on, nagu näha, siin suure hulga jõpnu mõitnud?“ ütles Asbjörn Krag.

„Jah“, wastas noor proua, ohates wõõraste igawatele nägudele waadates.

„Mitpalju kui mina otustada tean, on stia täna õhtul kõik kofku kogunud.“

„See mõitb küll olla. Kas tunnete paljuid meie külalistest?“

„Minult mõnda.“

„Enne tänast pidu ei tundnud ma neist palju kedagi“, ütles noor proua kohmetult.

„Mu mees tahtis jeda pidu. Ja täna õhtul rääkis ta, et ta mõne päewa pärast weel suurema pidu tahab anda. Brrr!“

Krag oleks peaaegu naernud noore proua otjekohese üle. Aga ta pidi jutu esialgsele teemale tagasi juhtima, jellepärast ütles ta:

„Armuline proua, üks isik puudub stin täna ometi. Siis, kes stin ligidial elab ja jeda ma tunnen.“

„Kes siis jee on?“ küsis proua. Küsimus pidi huiwatatult kõlama, kuid wiis, kuidas küsimus tekkis, ilmutas täielist ükskõikust.

Krag tahtis parajasti ütelda: „Teie õde näib teda tundwat“, kui ta tähenduse läbi haarmustas. Selle asemel küsis ta:

„See on üks simpaklik noormees, jeda ma mõtlen. Blinde on ta nimi.“

„Nõu proua kahvatas äkki, wanus ja pidi eesriidest kinni kahvama, et mitte kukkuda.“

„Olete haige?“ küsis Krug.

„Jah — ei —“ kogeles proua. „See läheb juba mööda . . . Nii, nüüd on kõik jälle korras!“

Proua Konstanze wähtis detektiivile tar-dunult näkku. Ta pilgus peitus lootuseba-hirm, mis Asbjörn Krugile südamesse läks. Altitsest aimas ta, et tema poolt nimetatud ni-mi selle ärewise oli jännitanud.

Ta pakkus daamile käsiwarre ja jaotis ta pillamisi läbi toa. Konstanze katjus oma kahwatanud nägu tuulelehmiku warju peita.

„Ma kahetjen“, ütles Krug, „kui ma oma sõnadega wähest midagi puudutasin, mis Teile armas ei ole. Ma ei teinud seda meelega.“

„See ei teinud mulle midagi paha“, wäs-tas proua meeleheitlikult. „Kuid ma palusin Teid, ärge seda nime enam nimebage. Kas jah? Eriti ei tohi seda minu mees kuulda.“

„Ma ei nimeta seda enam“, wastas detek-tiiv.

„Ja mina annan Teile head nõu“, ütles Konstanze ja waatas ringi, kas neid keegi wa-hest ei kuula. „Reisige lohe ära, reisige Kris-tiaaniaasse tagasi. Annan Teile head nõu.“

Asbjörn Krug fookus.

„Kas Te mind siis tunnete?“ küsis ta.

„Muidugi; Te ei ole ju see, kelleks ennast nimetate. Olete detektiiv; mu mees ütles seda mulle.“

„See awameelne tunnistus tegi Krugi nii kohmetuks, et ta õiget wastustki ei leidnud.“

„Kas armate mind kartlikuks? küsis ta.“

„Ei, mitte sugugi; aga ära peate siit reisi-ma. Olge temaga ettevaatlik.“

„Temaga? Tema ei ole ju ka see, kelleks ta ennast nimetab. Ta on insener Barra.“

„Õige. Siis tunnete teda? Ja teate ka, et ta Teist tugewam on. Eriti nüüd.“

Ta noogutas mõttes ja loidas:

„Jah, eriti nüüd.“

„Aga mina ütlen Teile, armuline proua, et ma ennast ära ajada ei haje; mitte enne saladuse lahendamist“, wastas Asbjörn Krug.

„Mis sugune saladus see on?“

„Kõha, ebainimlik, kohutaw kisa.“

„Ah, sell-aa pole Teil asja. Tehke, mis ütletin. Reisi-ge ära!“

Asbjörn Krug tahtis wastata; proua aga noogutas talle lahkesti pead ja läks lähemasse tuppa.

Nüüd oli detektiiv nii laugel, et ta ei tead-nud, mida pidi mõtlema. Ta läks waft tuppa, silmitsees maale ja wõhetas ihe ning teise kü-lalijega sõnu. Ta mõtted äga hullusid pala-millise kiirusega mõistatuste keskel, mis talle siin esinesid: Mis tähendasid need kisa? Mis

tahtis Saksa agent? Kuidas oli „rõõwäm-b-lik“ Barraga kokku saanud? Mis tegi see sa-laduslik, poolhull õpetlane siin? Mis lugu oli metakandidaadiga? Miks ei tohtinud ta Barra kuuldes Blinde nime nimetada? Ja siis — kõigist kõige suurem mõistatus — kust oli see kole punajehabemega mees selle ilusa naise saanud? Aga poole tunni järele esineb uus saladus, mõtles Krug. Muidugi seisab ioa üsfit neist mõistatustest koos teistega ja see ihtekuuluvus oleks arusaadaw, kui teada oleks juhtiw motiiv. Aga kuidas ja kust seda leida?

Dr. Peters seisis tema ees.

„Teist teed ei wõi leida“, ütles ta.

„Mis Te sellega armate?“ küsis Krug.

„Ma pean Teid teenistusse palkama“, oli sakslase wastus.

„On siis midagi jündinud?“

„Siin jännib wahetpidamata midagi“, üt-les sakslane. (Asbjörn Krug nägi, et temagi oli rahutuks saanud.) „Pean pärast Teiega weel rääkima.“

„Seameelega, aga millal?“

„Lund aega pärast peo lõppu. Sieti olen siin majas külastine, aga ma ütlen, et pean te-telegrammi saatma, ja palun siis, et tohiksin õõ-sel linna mõõrastemajas magada.“

„Siis jaame mõõrastemajas kokku?“

„Jah, wõi ka doktor Hõsti juures; seal Te ju olete.“

„Jah; siis olleme ka mõisa ligidal. Wähest kuuleme ka täna õõsel kisa.“

Dr. Peters silmitsees teda imestades.

„Kõha?“

„Jah. Kas Teile ei ole siis weel midagi kuulnud õõsetest, hirmuäratawatest kisa-dest, mis siit majast kostawad?“

Dr. Peters kahmas otsestist.

„Ah jah“, ütles ta, „see on õige. Nüüd mõistan, mis kisa all mõistate.“

„Mis see siis on?“ küsis Krug.

„Seda seletan Teile pärast“, oli agendi wastus.

10.

Küüsiiga mees.

Wäga wara hakkasid küüsi-ised lahuma. Õiget pidutuju ei olnudki tekinud. Õõegi Ba-lentine ei juutnud oma hülgawa kõneandega hupi ärkwoel hobia. Kõik tundsid setsuborna kunklikkust ja piinlikkust.

Lõpul ütles Folgefuchtel küüalistele weel mõne sõna:

„Ma loodan oma auwäart küüalist mõne päewa pärast jälle oma juures näha. Minu sõber; Dr. Peters, on soowi awaldanud, kuulda saada Norra rahwamuusikat hea orkestri poolt.“

Kuuse võeti ainult viitvitades ja paljude wabandustega vastu.

Siis aga ütles Dr. Peters ije:

„Armas herra Folgefuchtel, see oli ainult pealiskaudne soow, mis awaldasju; ma ei kaawatnenud Teid tõesti mitte waewata. Kuna Te aga juba hea orkestri pärast olete telegraferinud, siis pean ütlema, et mul juur heameel oleks Teie arwäärt külalisi jälle näha.“

Nende sõdade järele ei jäänud koosolijatele muud üle, kui kinnitada, et neilgi sõbu olla muusikalisele õhtupeole ilmuda.

Kiives järjekorras lahkusid siis külalised herrastemajast.

Wiimaste hulka kuulusid Dr. Höst ja Alsbjörn Krag.

Folgefuchtel tegi seftwalt, nagu ei oleks ta defektiivni ära tundnud, kuigi see kindlasti teadis, et Barra ta kobe eimele filmapilguga ära oli tundnud.

Siis noor proua ei ilmunud enam. Mitu külalist olid tema järele pärinud, aga Barra, alias Folgefuchtel, oli teda sellega wabandanud, et ta piisut haige olla ja jellepärast lahkunud.

Tema asemel täitis Valentine perenaise kohuseid.

See ijeäralik naine oli kõik aja armastuswääriline ja iluolewa efinemiseega. Wahetewahel algas ta ka Alsbjörn Kragiga juttu, nagu ei oleks midagi juhtunud.

Kui defektiiv Sumalaga jättis, ütles ta:

„Sälle nägemiseni!“

„Sälle nägemiseni!“ wastas Krag. „Ma ei oleks mitte lootnud nii õnnelik olla, et Teid siit leidisin.“

Wiimased sõnad ütles ta nii tasa, et ligibalolijad teda ei kuulnud.

Valentine wastas: „Teie oleksite õnnelikum, kui Te mind siin ei oleks kohanud.“

Wäljas õues wotafid saanid. Puiesteen poolt kajas jalastewagin ja kellakõlbi üksteisele järgnewatelt saanidelt.

Alsbjörn Krag teatas Dr. Höstile, et ta parem jala tahtwat minna. Defektiiv oli ju armu oma pilgud lastnud üle metsatihuiku lihtseda, mis heledal kuupaistel nagu udusein herrastemaja piiras.

Dr. Höst imestas ja ehmatas ühtlasi selle kawatuse üle. Aga kui Krag weel juurema kindlusega kordas, et parem jala tahab minna, ei küsinud ta enam edasi.

Krag läks puiesteen mödda ees; mõni minut hiljem jõttis arsti saan, wiimane kõigist, temast mödda. Dr. Höst teetas ja Krag noogutas sügawas mõttes pead.

Aga riipea kui saanid kaugele kadusid ja Krag enam kedagi inimest ei näinud, muutus ta terve efinemine. Ta jäi seisma, kuulatas

ja waatas ettewaatlikult uurides oma ümber. Siis jooksis ta metsa, kuhu kobe kadus.

Nii tasakefti kui võimalik, läks ta jalakõrgusse lumesse, mis kuuskede wahel. Negajalt peatas ta ja kuulas, ja kui midagi ei kuulnud, läks ta edasi.

Ta tegi juure ringi herrastemaja ümber ja jõudis umbes weerandtunnise käigu järele maja pahema tiiva juurde, kus ta eelmisel ööl oli Valentinest näinud afnast sisse minemat. mis üsna maja ligidal seifid.

Siin peitis ta enda paljude puutüvede warju,

Mingisugune aimdus ütles Kragile, et herrastemaja sülmitsimine temale mõiks kasulik olla, nimelt peale wõwaste lahkimist, mil elanikud uskusid, et neid enam tähele ei panda.

Ta oli parajasti wäga hea peidupaiga leidnud, kui kõwaksilmimanud jalgteelt äkki saunne kuulis — jalgteelt, mis Blinde talu poole wiis.

Sammud lähenesid, peatusid, — nüüd kajad nad jäl. Just sama hiilwalt oli temagi weidi aja eest tulnud.

Nagu äsja öösel, nii oli ka täna hele kuupaiste. Lunega kaetud põllud sirafid walgelt; aga puude warjud olid mustad ja läbipaistematud. Niisuguses tumedas warjus seifis Alsbjörn Krag.

Ühtiselt nägi ta enese ees Jagedal ühe inimese, ühe mehe tumedat warju. Mees oli kaunis juur ja kandis spordiriideid; piis oli tal käes.

Ta seifis kintul ja waatas herrastemaja poole. Üsna selgesti mõis defektiivni ta näo profiili wastu walget lund ära tunda. See oli terawate näojoontega, keskmistes aastates, sihwa ka kaswuga mees.

Krag arwas wälja, et meest seal, kus ta seifis, majast wõimata oli näha, sest et tal must mets tagajainaks oli. Aga tema mõis teda wäga hästi silmitseda, kuna temast pahemal pool ja puude warjus seifis.

Mees astus mõne sammuga pahemale poole, jäi seisma ja wahkis tardonult mõisa poole. Seal olid ju kõik afnad pimedad; kõik oli waikne.

Peaegu minne minutit seifis mees selles seifikus koha peal. Ühe afa poolt kostis kobin, koerad hakkasid urisema ja haukuma. Kobe selle peale awati afa, nii tasa ja ettewaatlikult, et seda kuulda ei olnud; aga Krag nägi seda, sest awatud afa tekitas majasse juure musta augu.

Waewalt minut aega oli afa lahti. Krag arwas üht walget kätt nägemat, mis wälja sirutati. Siis tõmmati afa sama tasa ja ettewaatlikult kinni, nagu ta oli awatud; nüüd ei olnud wähematti kobinat kuulda. Ta ei ole

"Aga mulle näis, nagu —"

"Barra ei võinud see ollagi, sest kuulid lendasid umbes sel ajal, mil Barra Teil waffalis vastas oli."

"Siis ei tea ma tõesti, kes see lastja võis olla."

"Mul on siin üks waenlane, kes mind weel hullemini vihkab kui insener Barra."

"Tõesti? Kes siis see oleks?"

"Tema naisõde," ütles detektiiv, "Nõõv-ämblik — Valentine."

Agent lõi sõrmega nipsi ja pomises:

"Ja jah. Ma leian peaaegu, mida enam tema peale mõeldakse, seda kardetavamaks ta jääb."

Dr. Peters hakkas uuesti edasitagasi rändama. Siis jäi ta detektiivi ette seisma:

"Aga Teie ei küsigi minult nüüd, kuidas need süüdsed kšid sünnivad!"

"Ei. Ma loovin, et Teie seda mulle ise wabalt jutustaksite."

"Arwatawasti olete sellest osalt juba aru saanud?"

"Olen selle üle järele mõelnud," ütles Krag. "Zuimene ei wõi nii karjuda. Ei usu üldse, et see kšja kellegi elawa olewuse poolt tuleb. Juba ammu olen oletanud, et ta mehaaniksel teel tekib. Selles usus leidisin kindlusi, niipea kui Folgefuchtelis ära tundsin insener Barra, kõige suurema eksperimentaatori õpetlaste ilmas. Rahjaks on ta aga oma geeniusse kurja teenistusse annud."

Agent noogutas pead.

"Edasi," ütles ta.

"Ei, nüüd seletage Teie."

Jälle waatas Dr. Peters toas ringi, awas uste, waatas, kas keegi usse taga ei wiibi, ja ütles siis rahajesi, peaaegu jostitades:

"Teie ei ole siis weel ilal midagi kuulnud õhutorpeedost?"

Nsbjörn Krag waatas üles.

"Ei, ei ole kuulnud. Tegutses ta siis selle kallal?"

"Jah, ja Teil on õigus, kui teda kõige suuremaks teaduslikuks, eriti sõjatehnikalisteks otsarweteks töötawaks eksperimentaatoriks arwata. Tema on palju teinud hääletu püüsi probleemi lahenduseks, on meie walitsusele palju kasu saanud, kuid läheb meile kalliks. Meie ei usalda teda hästi, eriti sestsaadik, mil ta selle kardetawa naisterahwaga ühines. Kui tähtjas asi on, mõite ise arwata, kui kuulete, et ma temale homme kaksjabadwiiskümmend tuhat marka wälja maksan."

Detektiiv kargas püsti.

"See ei tohi sündida," hüüdis ta.

"Aga peab sündima," ütles agent. "See on neljas tähtaeg ta honoraaril õhutorpeedo

est, mis lõtku miljon marka wälja teeb. 750 tuhat on talle juba ära makstud."

"Need on tõesti suured summad."

"Jah, selle eest on aga õhutorpeedo ka geniaalne ja uut ajajärku sünnitaw ülesleidus. Meie sõjaminiisteerium ootab põnewalt efimese mudeli walmimist."

"Aga kuidas mõisite mehele niipalju wälja maksta, kui Te tema peale kindel ei ole?"

"Sellepärast, et ta joonistused kord juba heaks tunnustati ja meil muud walida ei olnud. Ta andis meile 34 tundi mõtlemiseks ja ahwardas Briti saatkonnalt kaitset paluda, kui me wägivaldaga ta joonistusi oleksime tahtnud ära wõtta. Sõjaminiisteeriumi nõuandel otustas walitus talle miljon marka salafondist wälja maksta, nii, et 250 tuha kahe, kolme kuu pärast sama summa, poole aasta pärast jälle 250 tuhat marka ja ülejääk mudeli walmisjaamisel tuli maksta. Mudel läheneb nüüd walmisjaamisele; oleme kawa wiititanud, sest et meil tema wastu umbusaldus ikka suuremaks kaswas; nüüd aga ei wõi me maksmist enam edasi liikata, sest et ta lepingu peale koputab. Me tahame ta, et ta küllalt nii kannatlik on, et ülesleiduse mõnele teisele riigile ära müüa, kui ta selleks mingisuguse põhjuse leiab."

"Nii siis tuleb see kšja õhutorpeedost?" küsis Krag.

"Jah. Ma ei wõi mehhanismi üksikasju kirjeldada. Üldiselt sarnaneb ta harilikule weetorpeedole; ta on sigarikujuline, tiibadega ja propelleriga. Kõksururutud õhk ajab teda edasi — Barra enese ülesleidus. See kõksururutud õhk teeb kšwulufustawat kšja, mida ümberkaudsed inimesed "kullikšfaks" kutsuwad. Kšja ei tule kufustatud toast, mille afende ees raudkangid on. Ta tuleb õhust. Katusel on auk, mida wälja ei nähta. Esiotsa lastis Barra oma torpeedo nagu paberimaa, mis nõõriga katuse külge kinni pandub, läbi õhu liikuda. Mõnest päewast saadik on tal korda läinud torpeedot wabalt õhus liikuda lasta."

"Tuli see siis wäljaminekufohale tagasi?"

"Muidugi; selles seisabki Barra ülesleiduse geniaalsus. Ta on üles leidnud juhita wa õhutorpeedo. Umbes kümme minutit mõib torpeedot wäljalaskmisesohast traadita elektrijuhje abil juhtida. Teie aimate, kui tähtis see ülesleidus moodsale sõjatehnikale on, kus õhulaewad ülitähtsat osa saawad etendama."

"Miljoni on see ülesleidus igatahes wäärt," ütles Nsbjörn Krag.

"See on kindel. Meie maksajime ka heameelega selle miljoni, kui aga kindlad oleksime, et see ülesleidus meile kuulub. Aga just selle juures kahtleme Oleme selgusele jõudnud, et Barra rahakitsikust põeb."

"Suurtest summadest hoolimata, mis ta juba on saanud?"

"Jah, sellest hoolimata. Rahaga käib ta õige hoolimata ümber. Viimase ajal on ta palju raha ära tarvitanud; ta on hävitaja mees. Ja selle hirmsa raharaiskamise tagajärjel tõusiski kahtlus, kas ta vahesti röövämbliku võimu alla pole sattunud. See röövib ta järgini paljaks ja kihutab ta uuesti kuritegevuse jülle."

"Misjugupe kuriteo peale Te mõtlete?"

Dr. Peters mõtles vähe aega. Siis ütles ta pikkamisi ja sügava häälega:

"Näituseks võiks ta valmistada ülesleiduse mõnele teisele riigile ära müüa."

Ushjörn Krag tõusis üles ja hakkas edasitagasi käima.

"On Teil ses suhtes põhjendatud kahtlus?" küsis ta.

"Jah," vastas agent. "Sel umbujaldusel on oma põhjus, olgugi, et seda just palju ei ole, millest kinni võiksite kahmata. Kui meie ja infener Barra vahel leping tehti, tehti ka maha, et ta kufagil ükfitus kohas oma ülesleiduse peab teostama. Oli nii tarvis, et keegi midagi ei märkaks. Siis valis ta selle koha siin. Mis õhutorpeedost juba valmistis oli, toodi kõik siia kastis, mis puujärgi sarnane oli. Ma käisin vahetewahel siin teda vaatamas, aga kuigi ma teda sallida ei või, ta oli korralik. Siis aga tekkisid tundemärgid, mis näitasid, et midagi korralt ära oli."

"Kust saite seda teada?"

"Diplomaatlise salapolitsei kaudu. Võin rahulikult ütelda, et see sama tubli ja sama kaval on kui kriminaalpolitsei, kuid sellejuures on ta veel rikkam intelligenti poolest, mis esimestest ringfondadest tuleb. Tõepoolest ei saa selle politsei filmade eest midagi kaua varjule jääda; ta wari hülleb saatfondade koridoride seinade ääres, kuulatab uste taga, telefoni- ja telegrafiapparatide juures, töötab postiametites, lööb rongides sõidupiletitele auge sisse, kui seal kullerid sõidavad. Teda pole kufagil näha, aga ta on ometi igal pool. Selle politsei kaudu kuulsime umbes kuu aja eest, et ühel mõõra riigi walitsujel Barra katseb õhutorpeedo kallal teada olla. Muudugi ei tunne too riik Barra ülesleiduse ükfitasju. Teate ainult, et Barra niisuguse ülesleiduse kallal töötab ja et Saksa riik teda suurte summadega sellejuures toetab."

"See on tõepoolest väga tõine asi," ütles Krag. "Lubage veel üks küsimine. Oletame, et asi oleks wastupidine olnud?"

"Et meie oleksime kuulnud, et Barra ühe teise riigi humides niisuguse leiduse kallal töötab?"

"Jah, mis siis?"

"Meie oleksime siis taewa ja maa liikuma pannud, et seda ülesleidust omale saada."

"Waadate? Siis võite ka julge olla, et see teine riik sedasama teeb. Misjugupe riik see on?"

"Agent sõistatas detektiivile ühe nime kõrva. Krag noogutas pead."

"Sel riigil on samasugune diplomaatlik salapolitsei kui Teie riigil. Ütleme, see riik pakuts ülesleiduse eest kaks miljoni."

"Siis müüb Barra selle maha, eriti kui ta selle kardetawa, siidametunnistufeta naise juttu kuulda võtab."

"Tõhin ma Teilt midagi tähtsat küsida?" ütles Krag. "Mis põhjusel olete just müüid nii äkitfist Norramaaale reisinud?"

"Teil on õigus. Ma tuln üle pea-kaela teele. Kahel põhjusel. Esiteks oli Barrale neljas osa, 250 000 marka, maksta, ja, teiseks — no jah, see põhjus ühineb teatud isikuga ja minuga. Ma eeldan, et see nimi Teile täitsa tundmata on, et Te teda veel ial ei ole kuulnud: juut Stefan."

"Juut."

"Jah, Wene juut. Ta seisab praegu nimetatud riigi diplomaatliku salapolitsei teenistuses, on kõige kardetawam ja kavalam agent ses politseis, põhjalikult waadates selle salajane ülem ja parem jõud."

"Ja...?"

"Koh, me kuulsime, et röövämblik Valentine Kempel umbes kuu aja eest Hamburgis juut Stefaniga mitu tundi nõu pidanud ja kohe selle järele siia infener Barra juurde reisinud."

"Siis on hädaoht olemas."

"Kahlemata; sellepärast võtan Teie oma teenistusse."

"Mis Te minult nõuate?" küsis Krag.

"Teie mõtlete juut Stefani vastu, röövämbliku ja võimalikul korral ka Barra enese vastu. Teie kannate selle eest hoolt, et tähen-datud riik õhutorpeedot ei omanda. Ja edasi karrate hoolt, et õhutorpeedo meie omandust ei saa."

"See on raske ülesanne," ütles Krag.

"On," vastas agent; "aga ka aurikas ülesanne. Kas võtate ettepaneku vastu?"

"Jah," vastas detektiiv. "Millal peab õhutorpeedo valmistis olema?"

"Kolme päewa pärast."

"Jus. Kolme päewa jooksul lõpeb draama. Et sest draama saab, selle peale olen kindel."

Ushjörn Krag sirutas, nii et kõiõid ragesid, ja naeratas — iõääralik naeratus, mis nähtawale tõi kaks rida lumivalgeid hambaid.

Mihirmah.

Inglise kirjanik Demetra Bata (Mrs. Kenneth Brown).

Rogu päev oli ilm väga palatu olnud, ja isegi nüüd, widewiku tulekul, ei wähenenud palawus. Bera, kõikjugu kummaliste kärke ja kohnate linn, saatis oma miilijate kaugele tawama kära üles minu juurde.

Konstantinopolis kannawad rändawad kaupmehed oma kaupa seljas ja kiidawad selle headust kogu oma kopsude jõuga.

Nende karjijate wäsinata kisa kõrwale seisis kõle, ühetooniline haukumine ilmatuuljate koerte poolt, keda nähtawasti ainult üleüldine kisa linnas haukuma ajab, sest nad ei waiifi süüeski.

Rahutute häälte segu minu ümber hakkas mindki kohmetama, kui naisteentija tuppa astus, poolpimedas ühe tooli wastu pörkas ja mulle ühe kirja ära andis.

"Üks wri tõi sulle, preili, ja ootab wastust".

Ori! See sõna kõlas kui luule. Ta awas waate latadesse, lagedatesse Türgi ruumidesse, madalatele löwenditega kaetud diivanitele, laiadele leitudidele, paljastele jalgadele, laiflemisele, karraspookidele — ja rahule. Ma awasin kirja, lugesin küünl: abil:

"Mu wäike kirjstois! Tuuled toowad mulle rõõmsa leate sinu magusast wiibimisest meie linnas. Mis ime, et taewas sinisem ja lillelõhn magusam on. Kas ei taha sa, Mah armuke, oma hiilgawa juuresolekuga rõõmustada üht inimlikku südant? Tul minu juurde! Ruttu mu rinnale, et sulle ütelda wiisim, kui õnnelik ma olen sind jälle nähes. Elan Chartalis. Nimeta mulle laewa, mida sa tahad austada, ja orjad toowad su minu juurde. Mihirmah".

"Sea küll!" ümisesin endamisi. "Rõõmustan, et ta wähemalt suurt palawust minu hiilgawa siinwiibimise arwale ei panel".

Pliaatsiga kritselbasin ma ruttu mõned sõnad oma nimelaardi taguküljele, wastuseks ta luulelise kirjale. Kawatjesin järgmisel õhtu-poolikul aurikuga tema juurde sõita.

Chartali wäiksel aasialikul maandumisko-hal ootas mind suur waner, millele härjad ette rakendatud, ja kõige Türgi wiifi wastu oli see mu wõõrustaja ise, kes mu seal wastu wõttis: Mihirmah lahtises, helesinises ürbis, priske ja jaha.

"Magus wäike äite, wabanda, et ise tulin", palus ta, kui teretasime. "Ma pidin sulle wastu ruttama. Aga sa pead üffi ja mugawalt puhata saama, niipea kui koju jõuame".

Sõna „äite“ ajas mu naema.

"Kallis Mihirmah, kui palju aastat ei ole mind enam keegi „äitefeks“ nimetanud. Nii kole kui see kolab ja nii tabaw kui ta minu temperamentile on, rõõmustab ometi, et seda jälle kuulen".

"Tahad sa öelda, et sa tial enam ei wihas-ta, kui waesed Türgi lapsed sinu arwamisele wastu räägivad?"

"Sa unustad, et mina enam tükklaste keskel ei ela."

"Tänatud olgu Mah, nüüd wiibid nende keskel".

Tõbusasti juttu westes läksime wanakrisse ja toetusime pehmetele madratsitele, kuna tumedad siideesrüübed oma kulbnarmastega siia ja sinna lehwisid, nagu elektrijõul liikuwad tuule-lehwikud — wäga kihtjalt, aga wäga mõnu-jalt.

Sõites umbes poolteist kilomeetrit, kuju eurooplased harwa ekjivad, jõudsin Mihirma-hi elumaja juurde. See oli suur, wana ehitus, pooliti puust, pooliti krahwitud ja, nagu enamaasti kõik Türgi majad, suurest aiast piiratud. Rogu plasi piiras kõrge müür. Maja otse rip-pus Propontise kohal ja majast tükkie maad eemal toetusid mõned kofkupandud telgid, mida mõne minutiga wõis üles seada. Naisorjad ootasid meid kofas ja pilbusid meid siisjastu-mise puhul roosilehtedega. Majaproua pööras ilusa, noore, arwata wiiteistkümnese aastase tüdrutu poole:

"Gufelli (iludus), siin on sinu kastiija! Sa pead teda armastama kui oma nägu ja teda hoidma kui oma filmatera".

Nende sõnadega suudles ta mind ja lahtus. Naisorjad läksid talle järele, minule musufätt wiisate ja maani kummardades.

Gufelli jäi minu juurde; mind jäeti temaga üffi, et wiisim wanni wõtta ja puhata.

Kui ma mõni tund hiljem filmad awasin, olin lilledega kaetud; mu sõbranna kummardas mu kohale, et mind meelitates äratada.

"Sa laif, wäike äite! Ma istun juba tüki aega sinu juures, et sulle wormilikult tere tulemast ütelda, ja sinu waim rändab siit peni-toormate kaupa kaugele. Tõuse üles ja läheme aeda — lõunasööök ootab meid juba ammu!"

Kuna ma lilledega mängisin, silmitsesin oma wõõrustajat terawamini. Tal oli kollane siidwäip ümber, mis kaela lahti jättis, ja juuksed olid tal pärli nõbriga palmitud.

„Armsam sõbranna“, hüüdsin ma, „kas tead, et ja oma lubamise oled enam kui täitnud. Sa oled võlur“.

„Tean“, ütles tema lihtsalt, ja jätkas mind üles aidates: „Aga waja on meil rutata!“

Ja me joofime tõesti alla sinna aiajakku, mis üsna mere lähedal seisab. Siina laternate valgusel kanti toidud lauale ja Propontise talsajad wood lofsusid rütmiliselt vastu aiamüüri alust. Siinamaani ei olnud ma veel midagi kuulnud Mihirmahi neu- ja abielust; me ei olnud üksteist enam kümme aastat näinud. Lapseas suure sõbrad, olime mõne aasta kirjalis ühenduses olnud, kuni ta Konstantinopolist Brusjasse üle kolis.

Pärast sõmist, kui me tema tuppa olime läinud, algas jutustamine, ja mina ütlesin:

„Mihirmah, jutusta mulle enesest ja sellest, kust ja kustid, et jälle siin wiibin?“

„Djmlah ütles mulle, et sul kawatus olla teda waatama minna, ja sellepärast tahtsin sind mõneks päewaks ka omale saada. Sa walge talle, kas armastad mind ikka veel nagu ennegi?“

Ornad kaelustused tõendasid meie wastastikku armastust.

„Ja nüüd“, hüüdis ta, „pead mulle ütles ma, mis julle ilm on annud!“

„Mulle annud?“ kordasin ma, wäga hästi teades, et hommikumaalastele abielu ainsaks wäärtuslikeks eluandeks on. „Ta pole mulle midagi kinkinud. Teenin enesele ise oma leiba“.

„Oh, kui naljakas!“ hüüdis Mihirmah.

„Nii wib see olemat paleest waadates, kus sind lugemata naisorjad teeniwad ja sul tarwitada on kõige toredamad riided ning ehted. Wäljas faredas ilmas pole see sugugi naljakas. Aga kuidas on lugu sinuga? Jutusta! Oled ja abielus?“

Mihirmahi rõõmus nagu läks pilwe. Üksikelt ei olnud ta enam endine rõõmus ja wallatu neu.

„Jah, mu süda, ma olen abielus!“

Ta wastuse toon ei kõlanud mitte üsna rõõmasti.

„Ei ole lapsi? Ei poegi?“ hüüdsin ma.

„On. Poeg ja tütar. Sa pead neid homme nägema. On wäikesed iludused“.

Ta nägu säras emalikus uhkuses. Aga et ta rohkem juurde ei lihanud, ei käinud ma talle ka peale. Ma tundsin Türgi naissi hästi. Alwaliku teatamise aeg tuli, ja siis polnud küsimist enam tarwis. Täieliku wabameelsusega jutustati mulle siis kõik lihtsalt ja awalikult, nagu seda ainult Türgi naisterahwad oskavad.

Järgmisel ööl sain kõik teada. Mihirmah

oli kogu päewa rahutu olnud ja pillas oma palawamaid kaitsetusi lastele ning mulle. Ta kawates mitmesuguseid wäljasõite; aga nii pea kui üks kawatus küpses, tõrjus järgmine selle kõrwale. Terwe majapidamine näis allumat ta mõjule. Ei olnud kuulda ei laulu, ei juttu ega naerukihinat naisorjade poolt. Slegi lapsed istusid waiwal ema jalgade ees ja olid wait. Poiss, tugev, wäike poiss, tõusis tihti üles, toetas ema najale, pani käed ta kaela ümber ja sojistas:

„Emakene, Mi Bey, wäike Mi armastab sind wäga!“

Mihirmah kaelustas teda palawasti ja suudles metsikult, hoidis enesest eemale, watas talle silma ja pani ta siis ohates jälle ma- ha.

Silja õhtul, kui puuwõredegaga akna juures istumine ja wärsket mereshku sisse hingamine, mereshku, mis lilledhna täis, algas Mihirmah:

„Wäike äite, mis ja arwad, mil on meil õigus elada?“

„Selle üle ei ole ma veel järele mõtelnud ja ei saa selle peale nii ruttu wastata — mis arwad sina sellest?“

„Kui me omame hea mõtte; kui me südames ajub suur soow ja me korda saadame suure teo. Maa saawutasin kaks esimest, kuid ialgi wiimast, ehk küll Allah mulle selleks võimaluse andis“.

Ja ohates jätkas ta: „Kas annab ta seda mulle ial enam?“

Ta wajus mõtetesse. Ma ootasin, et ta räägib.

„Kas on sul veel meeles Mi Ahmed Bey?“ küsis ta äkki.

„Muidugi! Kas mäletad veel, kuidas me tema järel käisime ja teda meie prohwetiks ja padishahhiks nimetasime?“

„Ta oli julle armas, eks ole tõsi, mu mäe- jõeene? Aga ja lahkusid Türgimaalt ja unustasid ta ära. Ka mina lahkusin Konstantinopolist, ei unustanud teda aga ial, ei ialgi! Kuidas oleksin seda wõinudki teha? Tema oli ju meie parem ja suurepärasem mänguseltiline“.

„Jah“, kinnitasin mina, „sooja südamega ja julge, kuid ka äkiline ja ruttu haawatav; aga ruttu palus ta andeks ja unustas temale tehtud pahanduse“.

Kuna ma rääkisin, tuli mulle lapse-east selgesti meelde üks lugu:

Meie wiibisime kõrges marmorjaalis. Selle ühes küljes seisis kaem. Mi Ahmed läks ämbri keti juurde ja hoidis sellest kinni. Mina tuln tema järele kaemu juurde ja tahtsin jonnakalt enne teda wett ammutada. Me wõitlesime, ja

Ali Ahmed tabas mind ketiga pähe. Waewalt aga oli kett mu jonnakad pead puudutanud, kui ta minu juurde jooksis ja oma taskust wälja wöttis, mis seal riial peitus: sulenoa, ühe puust soldati, wiis piastrit. Weel praegu arwan poifese palunüft kuulwat: „Wõta, mis tahad, ainult iitle, et mulle andeks annad!“ Mina, jonnakas tüdruk, aga wastasin: „Kui ma sulle pean andeks andma, siis wõtan kõik!“ — „Wõta kõik!“ ütles tema. „Aga ainult üks öö laje mind weel soldati juures magada, et talle ära wõiksin seletada, miks minust peab lahkuma. Kas lubad seda?“ Ma andsin talle soldati ja sulenoa tagasi ja lubasin tal ka enne mind laewust wett wõtta. See toon, millega ta oma soldatist rääkinud, oli mind liigutanud. Wiis piastrit said ühiseks omanduseks ja me tegime enestele nende arwel lõbusa õhtupooliku.

Kui ma oma mälestusi jälgides istusin, pani Mihirmah oma käe minu käele:

„Mille peale sa mõtled, mu armsam?“

„Ali Ahmed peale“, oli minu wastus.

„Sa mina tahan sulle just temast jutustada. Jial ei lahkunud ta pilt mu südamest, ja kui ta ema minu ta abikaasaks walis, olin nii õnnelik, nagu seda inimene olla wõib ainult kõige ilusamas unenäos. Nasta pärast sündis mulle poeg ja aasta hiljem tütarlaps. See oli waewalt mõni kuu wana, kui ma üht oma ämma juttu kuulsin (ta on nüüd surnud ja Allah andku talle andeks). Ta jutustas ühele oma sõbrannale meie abieluse astumise lugu, ilma et oleks teadnud, et mina kuulasin. Ma tegin seda, sest ma tahtsin kuulda, et mu kaskija mind ju lapsest saadit on armastanud. Selle asemel kirjeldas ta tema wastikust abielu wastu, kuidas Ali Ahmed mitu korda ta ettepaneku tagasi lükanud, kuidas ta poega wiimaks põlwili olles palunud, et see talle lapselapse kingiks, enne kui ta sureb. Ali oli just a ainus laps. Kui mind temaga kihlati, oli ta wastus: Do, ta on mulle sama sünnis kui iga teine. Need sõnad tegid mu lausa hulluks. Ma jooksin aeda, kiskendasin, rebisin juukseid. Ma jäin haigeks ja palusin Allahi, et ta mu enese juurde wõtaks. Kuid tema jättis mu elama. Pärast terweksaamist oli mul Ali Ahmedi nägemine wäljakannatamata. Mul oli wastik tema juttu kuulda. Wiimaks tulin lastega ja mõne naisorjaga siia oma wanaema ja wanaisa juurde. Oma armajale wanaemale tunnistasin, et oma mehest mõneks ajaks tahan lahkuwa. Ali Ahmed tuli mind waatama. Mina ei lahkunud teda enese ette. Tema ema jäi haigeks ja suri, aga see sündmus ei muutnud midagi meie wahekorras.

Ali Ahmed rääkis mu wanaemaga ja korraldas mu hisjetulekuid heldesti; ta suust ei tulnud wahematki laebet. Sa näed, mu südamesis,

temal polnud minust wahematki kahju. Ta käis lapsi waatamas, sest neid armastas ta õrnasti. Minu süda oli nii pimestatud, et neid sel põhjusel peaaegu wihtasin. Mõnikord tuli mulle kuri lust neid tappa, neid talle jalgade ette wijata ja ütelda: „Sa wõiksin mu naiseks, et ma sinu emale lapsi annaksin. Nüüd wõiksin neist elu, sest see on minu elu!“

Ma oleksin selle kuritöö peaaegu teinud. Nüüd tean küll, et seekord hull olin. Siis jälle tahtsin teda armukadedaks teha ja kuidagi piinata. Ma laiksin ühel oma naisorjal talle nimeta kirja kirjutada, et talle truuduseeta olen. Ma oleksin pidanud Ali Ahmedile paremini tundma; tema ei ole mees, kes nimeta kirju usub. Meeleheites kirjutasin ühe armastuskirja, nagu ma seda ainult Ali Ahmedile enesele oleksin wõinud kirjutada, walisin aga kirja tarwis wale nime ja kirjutasin kirjale oma nime alla. Siis toimetasin ma selle kirja oma mehele kätte. Kaks päewa hiljem oli ta kirjaga siin. Ma wiibisin lapsega oma toas. Ta istus minu kõrwale, wöttis tütre põlwele ja pani poja minu julle. Siis wöttis ta taskust kirja, ulatas selle mulle ja ootas.

Ma lugesin waikides.

Tema küsis rahulikult, kas mina selle kirja olen kirjutanud.

Ma noogutasin jaatades pead.

„Ja kellele sa ta kirjuasid?“ uuris ta edasi.

„Sinule, sest ta on ju sinu käes,“ oli minu wastus.

Mihirmah filmad täitusid pisarateft ja nuufumine raputas ta teha.

„Kulla sõbrakene, sa näed, et ma ütlesin talle tõtt, aga ta filmad wälkufid wihas, ja ma tean, ta pidi ennast kaskutama, et mind mitte tappa.“

„Mihirmah, ma nõuan, et sa mulle ütled, kust ma selle mehe leiain.“

Minu eesmärk oli olnud teda armukadeduse wawal minu juurde tagasi tuua. Minu wastuse peale, et seda meest ei ole, kahwas ta mu kättest kinni, pani ühe neist poja ja teise tütre pea peale.

„Nende pärast,“ jostitas ta.

Wana armukadedus liikus mu südames kõwemini kui enne. Ma kargasin üles, wihtasin selle juures oma pojusele kogemata põrandale, nii et ta nutma hakkas. Ali Ahmed tõstis poisi üles, silitas teda wahel aega, pani ta siis jälle maha ja pööras minu poole.

„Mihirmah,“ ütles ta rahulikult, „kui sa minu juures enam elada ei taha, wõh, olgu siis, aga ka ei tohi paha olla. Ma lahkun sinust nüüd, aga kahelha päewa pärast ootan ma sinu käega kirjutatult selle mehe nime.“

„Aga kus Mihirmah,“ vaidlesin mina, „miks ei ütelnud ja talle siis lihtsalt tõtt?“

„Jah,“ vastas Mihirmah kumwalt, „see oli õnne filmapilt. Allah andis mulle võimaluse juurt ja head tegu teha ja õiguse uueks eluks. Ma jätsin õnne vastu võtmata, ja kümme päeva hiljem olin lahutatud naine. Tema viiskas mu enesest, nagu riidehilbu, mis oma otstarve on täitnud. Olin talle kinkinud poja ja tütreid olin talle ise iheliigne. See mõte püüas mind hirmnast ja ometi, jellest alandusest ja ta armastuse nähtavast üksikõhusest hoolimata, ei vähenenud mu armastus tema vastu.“

Mihirmah võttis mu kätest kinni ja pigistas neid kõvasti.

„Jah, lillekene, ma armastan teda niiid veel enam kui enne, ja on päevi, nagu tänane, mil minu iga verejoon tema järele tänitab. Ma lähen veel hulluks armastusest mehe vastu, kes mu omast elust välja pühkis, nii tergesti, nagu oleksin olnud tolmukerakene. Aga kõigis oma määrustes ja korraldustes oli ta suuremeelne. Ta jätkis isegi lapsed minu juurde, tingimisega, et tubliks naisteks jään. Niipea kui ma enmast enam jellewihisena ei näidanud, võidi lapsed minu juurest ära viia. Kaks päeva pärast lahutuslasti enmuhhid (kohitsetud mehed) minu teenistusest lahki. Sa mõistad, mis see tähendab? Ma ei olnud enam abielu naine. Keegi ei hoolinud enam minust. Ma mõistsin niiid ise walida, kas olla hea või paha. Ruude kaupja pidasin enesega mõtlust, et oma käsi takistada mulle enesele paha teemast. Nihkelt jäid mu mehevanemad istetele järele haigeks ja surm riisus nad mult mõlemad. Mure nende pärast oli mu enesepiimise mõtetest päästnud ja mu mõtetele aasta otja hoopis teise tegevuse annud.“

„Kas Ali Ahmed võttis uuesti naise?“

„Oh ei, hallim, tema ei ihka naiste järele. Ta siida on sõjaväe pävalt. Tal on hoom julstani jutule päästeda, et talle teatada sõjaväe puudust, et see jälle wägewaks ja kuuljaks saaks. Juba aastaid ootab ja loodab ta, aga ta illemus seisab koos wanadest meestest, kes ei hoo wi uust piisale ega uust wiise. Nad ei lasse teda kalliigi juurde.“

„Kui kama olete juba lahuz?“

„Juba kaks aastat, ja maal ei ole ma teda festhaadil enam näinud. Ta saadab nädalas kord oma lastele järele ja hoiab nad siis õis ja päewa oma juures. Nad olid tema juures, kui siida jõudsid. Taqasi tulles kõnelewad nad wahetpidamata temast. Iga õna põletab kri tulli wanas haamas ja ometi lasen neid ikka ja ikka jälle jutustada, et walu mõnujust nau tida.“

Mihirmah pani oma pea minu rüppe ja

nuttis kaua ning libedasti. Alles kordu ajal jõudsin teda rahustada ja magama jufutada. Särghmisel hommikul tundis ta enda nii haige olemat, et woodise pidi jääma. Alles järgmisel päewal oli ta tasakaalu tagasi mõitnud ja palus andeks, et ta oma waluga minu rõõmu effitanud. Siial polnud ma elawamalt tuntud muwet näinud. Mitte ikki ta walupuhang, weel enam ta warjaba pihtud kannatus oli siidant liigutaw.

Ma mõtlesin wiisti ja rästi, kuidas võimalik oleks teda aidata, mõtlesin, kas bagajärge oleks, kui Stambuli Ali Ahmed'i juurde lähen ja talle ta naise tunnistust õna õnalt kordan. Minu arust oli see kawatus lihtne ja hea, kuid lähemal minutil heitsin ma ta jälle kahel des kõwale.

Mõni päew hiljem jäi wäike Ali äkki haigeks ja lammas omas woodis, kõrge palawik tehas.

„Sa need wahest leetrid?“ kütsin ma ta enalt, kes ta kõwale põlwitas ja oma wilu põse poja palawa põse juures hoidis.

„Ei, ta kurjategija tunnistas mulle, et kooreft puuwilja sõbnud.“

Pettunult kuulsin seda wastust. Mulle oli pähe tulnud kawatus, mille täidesaatmise juures mind leetrid oleksid pidanud aitama, ja ma ei tahtnud oma kawatusjefst nii ruttu loobuda.

Mihirmah käest kinni kahmates, kõmbasin ta woodi juurest eemale.

„Tule minuga,“ joststasin talle hingetult, „wäike Ali haigus wiiks kardetawaks minna, saada oma mehe järele — telegrafeeri, siis mõis ta täna wõi homme sin olla!“

„Armas jaamiini õis,“ wastas Mihirmah ehmatades, „laps ei ole nii rästesti haige, et mõitsin isa kutsuda. Baari päewa pärast on ta jälle terve. See on ainult wäike kõhuwalu, mitte midagi muud.“

„Aga armas Mihirmah,“ sundisin ma ärewalt, „kas ja siis ei märka, et see sinu pärast üks tõik on, kui haige laps on?“

Tema raputas pead.

„Kord pettin ma juba oma meest, ja olen niiid lahutatud. Ma ei tee seda niiid enam!“

„On pois juba kord haige olnud?“

„Ei, tema on nii näo kui terveise poolest oma isa sarnane.“

„No waata. Kas ja siis aru ei saa, et Allah sulle teise võimaluse annab? Saada Ali Ahmed'i järele, ja kui sel ta mund bagajärge ei oleks, ja saad teda ometi kord jälle näha!“

Seal me ulhid seifime: mina, greeklane, kel kaupmehelik instinkt ja hoom võimalust kasutada, tema, kui hommikumaa fatalist, alistum Allah wahimisele, walmis kumwardama, ilma tingimisteta, mis omaabi nõudsid. Olin ette

wõtnud, et greeklane täna peab wõtma, — ja jeda ta ta tegi.

Telegrammi kirjutamise wõttis aega; ja nuti jändis ärafaatmine hilja, nii et Ali Ahmed enam täna ei wõinud kohale jõuda. Mihirmah läks oma tuppä ja palubes tundide tauka. Mina istusin lapse juures ja palusin oma Jumalat. Meie palwed läksid wist sama lastu, kui me teele, milles palusime, jett ma palusin salamahiti, et Jumal wärise Ali juures leetrid wähemalt näitaks.

Sõjel magas Mihirmah waewalt. Nagu walge wari hullus ta majas ja aias ringi.

Järgnes wäga ilus hommik, otse meie jüdames mõllawa tormi wastand. Kui ligidale Mihirmah palwed Allah juurde jõudsid, ei tea. Minu palwed tõotasid täide minema; ma olin Ali kõhu eest hoolt kannud ja mu lühjad rohud mõjusid.

Esimene õhtupooliku wong tõi Ali Ahmediga Seni olin suuritud Mihirmah arwamisele wõita, wärise ihu peal olerwat plekke näha. Olin julgetks saanud, kuna tema lubas mehe ette põlwili langeda ja oma pettust andeks paluda. Mõitepa kui Ali Ahmedit nägin hobusega majale lähemat, jooksin lapse juurde ja wõtsin ta pealt ära 10—12 waipa, mis talle temperatuuri kõrgel hoidmisest olin peale ladunud. Selle järele wedasin ema wägijä moodi ette, kus ta oma meest pidi ootama. Ma ise olin nii ärew, et muud ei teinud, kui aias ümber hulfudes oma taskurätikut rebisin ja kokkusaamise tagajärgi wotasin.

Ali Ahmed oli arsti kassa wõinud, kes tükk aega lapse juures wibis. Pärast tema lahku mist jäid Ali Ahmed ja Mihirmah üksi. Kui mulle üks naisori teatas, et herra parwikongi läinud, mis talle aias walmis seatud, ruttasin haige tuppä. Mihirmah, näost walge kui tina, istus magawa lapse wõodi ees.

„Mis arst ütles?“ küsisin mina.

Mihirmah waatas esiti segaselt üles, nagu ei tunneks ta mind, siis teatas ta mulle arsti arwamist, lapsel ei olla leetrid, kuigi õhendamisest teha nõrk olla.

Mu jüda naeris, jett kui Mihirmah õhendamise põhjuje oleks teada saanud, siis oleks trundurjeta greeklase käsi pahaski läinud.

„Mis ütles sulle Ali Ahmed?“

Mihirmah wajas jeda küsimust kuuldes täitja koki, ja nagu wihmawaling palawal juwepäewal wõolafid ta piwarad ojadena üle põskede alla. See oli kõik, mis teda jain, jett üks awanes ja tuppä astus Ali Ahmed. Mihirmah ei näinud teda, aga mina nägin teda ja korraldasin oma lahinguplaani selle järele, kartes Mihirmah kawahemata teelt.

Ali Ahmed astus lähemale ja pani oma täe tema pea peale.

Mihirmah ehmatas ja pööras oma piwaratest märja näo tema poole.

On olemas mitmesuguseid piwaraid, inetuid ja ilusaid, wihastawaid ja waldawaid; paljugi oleneb auuidugi ta waataja helemusest. Mihirmah piwarad näijid ta endisele mehele meeldiwat, jett ta rääkis temaga wäga lahkesti ja armhasti:

„Ja nüüd, Mihirmah, on kõige parem, ja wäged oma tuppä.“

Mihirmah kuulis filmapilt jüda ja mina jain Ali Ahmediga üht, olles weendunud, et tal aimugi ei ole, kes ma olen.

Jäätlega, mis wõimalikult lapse häälele jarnanes, ütlesin ma:

„Wõta kõik, ainult luba mind weel üks õõ mu joldatiga magada; tahan talle jeketada, mis ta peab lastuma — kas lubad, wäite dieke?“

Naerdes andsin talle kätte ja märkasin rahustustundega, et tal hea meel oli mind jälle näha. Me ajasime tund aega juttu, kuni naisori teatega tuli, et lõunajõök walmis on.

„Auuidugi jöote meie jeltis, Ali Ahmed?“

Ma nägin ta näost selgesti, et ta ei ütles.

„See oleks wäga kurb, kui Te jeda ei teeks, jett jee on mul ju ainus wõimalus Teid näha.“

Kui ma ta nitwõodi ja ütlemä olin jundinud, ruttasin Mihirmah juurde.

„Armas jöbranna, wanajüna ütles: kaats teed wõiwad mehe jüdamesse, üks hea jööggi läbi, kõhu kaudu ja teine filmade kaudu. Sa pead täna ilus wälja nägema!“

Sain ta kergesti nõusse, ja tõepoolest wõlwo Mihirmah oli jee, kes lahwatanud näol ja wadisewal huulil jöögikuppa astus. Tõik oli hea ja ma tundsin, et heal teel olime. Mihirmah oli oma mehe ligidal õmmelik, maguwal ja tibedal woel.

Ja Ali?

Kes wõis ütelda, et ta jeda ei olnud? Wähemalt polnud ta jugugi turjane. Ma lõpetasin jöömise, mis kahetkümmest toidust koos jeltis, ja jõudsin puuwõlja juurde, mis Türgi lõunajöögil kõige parem oli. Sest siis lahutanud teenijad ja jutt omandab maguwanä tooni. Kõik läks hästi. Seal jostistas mulle mu paha ingel, et Ali Ahmedit küsisin ta elutufe ja jöjawäe järgi.

„Wäite poisj ei jaa tial teada,“ ütles ta kurwalt. „Juba aastaid kadjusin ma kalliigi jutule pääjeda, aga wägenad wõimud dakistafid mind jelle juures. Täna wiimaks pidi kokkusaamine olema. Paleearst oli lubanud mind salamahiti paleesse kaata ja kõik eeltingimised

olid hoodsjad. Müüid on see võimalus kadunud ja kes teab, kas ta iial veel kordub."

Kajas purunevate nõude kõlin, kullus, isete, ja Mihirmah põlvitas oma abikaasa ees. Ma tundsin, et kõik mu kavatstused ja rehkendused luhha olid läinud.

"Mu armhain, mu elu ja mu surma isand," ahastas Mihirmah, "ja mina võtsin juht selle võimaluse! Ma kutsusin su siia ja oleksin pidanud ootama!"

Ma kargasin üles ja ruttasin tema kõrvale.

Kuule, Mihirmah, luba, et Ali Ahmedi jaadan parolijoni; ma tahan temaga rääkida. Ma ei jäta sulle midagi ütlemata, seda ütotan sulle."

"Ei, kallid sõbranna, minu kohus on kõik ära seletada. Mina üksi pean kannatama!"

Ali Ahmed oli üles tõusnud ja katjus oma naist põlvilt üles tõsta. Ta vaatas võõristades ühe pealt teise peale.

Ma katjusin rääkida, kuid Mihirmah palus ja käsksis lõpuks, et ma nad üksi jätaaksin.

Ma lahkusin ja istusin trepi-astmele, et naisorjad neid segama ei pääseks ja ma kõhe käepärast oleksin, kui Mihirmah mind karmustab. Trepi vastas seisis kõrge areen ja selle illemise oja kaudu võisid wälja taewa peale nä-

ha. Mehaanikult palvetasid mu huuled ja wahetpidamata kordasid sõnu:

"Oh Allah, aita mind!"

Seal langes üks täht taewaast. Mu ebanõplik jüda hüppas rõõmu pärast.

"Mu palwe on kuulda võetud!" kajas mu põues.

Dotamine trepil näis mul igawõiku pikkune olemat. Ei juuritud enam karsida; kolm korda enesele risti ette lüües lähenesin ma õnnetuskuulutawale koale ja, tahtes üst lahti tehes, waatasin sinna sisse. Sama tahtesin parin ma ufje jälle kiini ja läksin wälja õitswasse aeda.

"Bea meeles," ütlesin enesele, kuna nuttu tagasi hoidsin, "et ja oled suure teo teinud ja Mihirmah sõna järele enesele õiguse võitnud elada!"

Üles waadates hiilgawa taewa poole, andsin oma piharatele võõrsjal südamel waba woli. Mis kinnises taas sündinud, oli hommikumaa laste mõtte järele: "Mis Allah naeratama paneb, lilled iluhamini õitsma ajab ja lindude juust kõige magusama laulu wälja meelitab." Mihirmah pea wiibis abikaasa rinnal, ja Ali Ahmedi nägu säras õnnest nagu noorel armastajal

Mõtted.

P. Grünfeldt.

*Kui tabawad mind ilma kihwtinooled
ja murrayad mu jõudu mured, hooled,
ja wäsinult ma õhtul woodi heidan,
siis südamesse kõik mu walud peidan:
Seal on weel troosti, kust ju ammu, ammu
ma enesele ammutan weel rammu.*

*

*Nagu kiwi, mis on ülemeelikult
wette wisatud, seal rullib rohkelt ringe,
nõnda paha sõna ka, mis inetult
paisatud on põue, lainele aab hinge.*

*

*Ei armastus wõi olla ühel pool,
ka teisel poolel olgu selleks hool.*

*

*Kõik kewadet meil ihkawad
ja talwe külma wihkawad —
kuid kui ei oleks talwekest,
kes tunneks rõõmu kewadest?*

*

*Arm on puu, mis kastmist wajab,
siis ta juured wälja ajab:
wahel naeru, wahel nuttu,
armastus siis kosub ruttu.*

*

*Et sa iialgi ei ununeks,
inimeste südamesse seks
raiu tegudega raudne sammas:
jõuetu see kallal ajahammas!*

*

*Miks sa aega surnuks lööd?
Wähem sõnu, enam tööd,
wähem kurtmist, enam hakku,
küll siis pimedus läeb pakku,
küll siis paranewad lood —
wiljapõlluks saawad sood!*

*

*Ei elu ole trallitus,
ei halpus ega hallitus —
ta on töö ja tallitus!*

Wana kellamees.

Wene kirjaniku W. G. Korolento keraadine idüll.

Pimenes.

Waite küla, mis asus kauge jõe kaldal, laanes, uppus selles eritižes hamaruses, mida tais on kewadijed tahtijed böb, kui maast harguw peen udu tihendab metsade warje ja taidab lahtijed awarujed hõbedase-sinawa winetijega... köit on wait, mõlit, nukrujes.

Küla magab taja.

Waewalt erinewad keh Wade üttide tumedad kontuurid; kujagil wirwendawad tulufesjed; harwa nagijewad warawad; haugatab walwas koer ja wartineb; juhuti erinewad taja sahijewa metja tumedašt masijit jalakuijate kujud, jōdad mödda ratsanik, kriutjub wanter. Need on ütsindašte metjakulade elanikud, kes ruttawad oma kiriku waštu wõtma kewadišt püha.

Kirik seišab nõlwakul, jušt keset ajundust. Ta afnad helgiwad tuledena. Kellatorn — wana, kõrge, tume — upub oma tipuga taewasje.

Wagijewad trepiastmed... Wana kellamees Mihheitš lahkeb kellatorni, ja peagi ripub ta laternake awaruses, nagu mõni labi õhu lennanud täht.

Raste on wanamehel üles ronida piki äklist treppi. Ei kuule sõna enam wanad jalad, ije on ta ju jōuetuks jäänud, halvasti näewad filmad... Weg on käes, aeg on wanamehel käes puhtele minemijets, kuid Jumal ei saada surma. Mattis pojad, mattis pojapojad, saatis surnuaeda wanu, jaatis noori, kuid ije on ifka alles elus. Raste!... Palju kordi on ta waštu wõtnud kewadišt püha, unustas arwu sellest, mitu korda ta on oodanud keskö-tundi jellesamas kellatornis. Ja waata: Jumal on ta jälle...

Wanamees lähenes kellatorni awaustelega ja tuges küünarnukkidega waštu äärt. All, ümber kiriku, paistis külajurnuata hauad läbi pimeduse; wanad ristid nagu warjasid neid laialilaotatud katel. Siin-jeal kummardasid nende kohale kased, alles lehte minemata... Sealt, alt, hoomas Mihheitši juurde noorte pungade aromaalist lõhna ja lehwis igawese une nukra-meelne rahu...

Mis on temaga juhtunud aasta pärast? Kas kobab ta jälle siia üles, torni, wastje kella alla, et aratada kõleba löögiga aralt-uinuwat böb, wõi aga lamab ta... waata seal, surnuata pimedas nurgateses risti all? Seda teab Jumal... Ta on walmis, kuid praegu tõi ta Jumal siia, et weel kord waštu wõtta juurt püha.

„Kiidetud olgu Jumal!“ sofištawad raugalikud huuled harjunud lauset, ja Mihheitš waatab üles miljonites tuledes põlewa tähtistaema poole ning lööb risti ette...

*

— Mihheitš, Mihheitš! — hüüab teda alt wärelaw, samuti raugalik hää. Sigiwana diakon waatab üles kellatorni, surub ijege peopjad pilgutamate, pijarduwate filmade kõrwale, kuid ei näe ifkagi weel Mihheitši.

— Mis sul on? Siin ma olen! — wastab kellamees, ulatades wälja oma pea. — Wõi ei näe sa?

— Ei näe... Kuid kas pole ju aeg löömiseks? Mis sina arwad?

Mõlemad waatawad tähtede poole. Tuhanded Jumala tulufesjed helgiwad neile waštu kõrgusest. Tuline „Wanamanker“ oli ju kõrgele tõusnud... Mihheitš laujub:

— Pole weel aeg, oota weel pisut... Tean ju...

*

Ta teab. Talle pole waja kella: Jumala tähed lausuwad talle, mil tuleb aeg... Maa ja taewas, ja walge pilw, mis ujub waitsest awaruses, ning tume laas, mis sofištaw arusaamatult all, ja pilkasuje tõttu nägemata jõe sulin — köit on talle tuntud, kõigega on ta suguluses... Seft asjata pole siin läbi elatud kogu elu...

Ta ees ärkab elule kauge minewif... Ta tuletab meelde, kuidas ta esimest korda ronis siia kellatorni... Isšand Jumal, kui kauge see on ja... kui lähedane!... Ta näeb end walgewerelise poisikejena; ta filmab jättimad; tuul, — kuid mitte see, mis kergitab tänawatolnu, waid mingi eritine, mis pühib kõrgelt üle maa oma hääletute tiibadega, — lehwitab ta juukseid... All, kangel-kangel, käiwad mingisugused wäitesjed inimesjed, ja küla majakesjed on ka wäitesjed, ja mets nagu niiskus kaugusse, ning ümarif lage, kus ajub ajundus — näib olewat nii awar, peaaegu ääretu.

— Waata ainult, köit on ta ju ees! — muheles hall wanake, waadates wäitesjele lagedale.

Mii on — ta elu... Nooruses ei näe ja ei lõppu ega äärt... Kuid nüüd on ta köif ju ees, kui peopejal, algusest saadit kummi selle hauakeseni, mille ta omale on palunud surnuata nurgas... Ja miš muretseda, — kiidetud olgu Jumal! — aeg on käes puhtele mine-

kuts. Kaske tee on läbi käidud ausalt, ja rõske muud — on talle oma... Ruttu, — tule ruttu!...

*

Kuid aeg on käes. Seites veel forid pilgu tähtede poole, tõusis Mõhheitsh pilsti, wõttis mütsi peast, lõi risti ette ja hakkas kellade nõõre pihku koguma... Minuti pärast jahmatas õine ehk kõledast löõgisti... Teine, kolmas, neljas... üksteise järgi täitsid need nõrgalt-uinuwa, pühade-eelse õõ, sadastid wägewad, weenivad, helitjewad ja laulwad toonid...

Sela aastus. Kirikus algas teenistus. Endistel aastatel lastus Mõhheitsh alati treppimööda alla ja jäi seisma nurgas, uste juures, et palwetada ja kuulata laulmist. Kuid nüüd jäi ta üles. Kaske on; peale selle tundis ta teatud wäsimust. Ta istus pingile ja kuulatahes wärisewa wäse waitiwat üminat, jäi sügawalt mõttesse. Mille üle? — ta ise wõiks miht waewalt wastata sellele küsimusele... Kellatorni walgustas waewajelt kaasaõlew latern. Tuhmit helitjewad kellad uppujtid pilkasusse; alt, kirikust, tungis aegajalt nõrga hõisena laulmist, ja õine tuul liigutas kõise, mis olid seatud raudsete kellatilade külge...

Wanakehe hall pea lastus rinnale; peas ärkajad elule jidumatud ettekujutusjed. „Lauldake kiituslaulu!“ — mõtleb ta ja näeb ka end kirikus. Kooril liituwad kümmed lapselääljed; wana preester, kadunud isa Naum laulub wärisewal häälel oma palweid; sadanded mehepead kummardawad ja tõusjewad jälle, nagu walminud wili tuules... Mehed löõwad risti ette... Kõik on tuntud näod, ja kõik on nad jurnud... Waata, isa karm nägu; waata, wanem wend kummardab ja löõb risti ette, õhtab, seisest isa kõrwal. Ja tema ise, õitswa terwije ja jõuga, täis alateadlikku lootust õnne peale, elurõõmude peale... Kuid kus ta on, see õnn?... Raugalik mõte loidab üles, kui kustuw tuli, tungides üles selge, kiire kiirena ja walgustades läbielatud elu iga wii-mast kui joppi... Ülejõuline töö, mure, waew... Kus ta on, see õnn? Kaske jaatus jurub fortjud noorde näkku, painutab wägewa piha, õpetab õhtama, nagu wanemagi wenna...

Kuid waata, kurakätt, keset külanaisi seisab tema „noorik“, alandlikult pea rinnal. Hea naine oli, andu Jumal talle rahu! Kui palju waewa ta nägi, jüdameke... Gada ja töö, ja lõpmata naijewaew kuivatatawad iluja eide; tuhmuwad silmad, ja alatiie nürimeelse hirmu awalbus elu ootamatute löõkide pärast astub nooruse majesteetliku ilu ajemele... Ja kus oli tema õnn?... Üks poeg jäi neile alles, lootus ja rõõm, ja sellegi üle wõttis wõimu inimlik ebaõiglus...

Kuid ka tema, rikas waenlane, teeb sügawaid kummardusi, wähendades waestelaste wäriste piarate mõju; rutates laotab üle otjaesije ristimärki ja langeb põlwile, löõb otjaesije wastu maad... Ja teeb — wihastab Mõhheitshi süda; pühapiltide tumedad näod waatawad kalgilt seintelt inimliku häda ja inimliku ebaõigluje peale...

Kõik see on mõõdunud, kõik on seal, taga kauguses... Kuid nüüd on kogu ilm tema jaoks — kõrge kellatorn, kus hulub tuul pimeduses, wäristades kellakõisi... „Jssand mõistku kohut meie üle, mõistku kohut!“ — jostab wanate ja woogutab halli pead; pijarad woowawad waitjelt üle kellamehe wanade palgede...

*

— Mõhheitsh, Mõhheitsh!... Mis sinuga on, wõi oled magama jäänud? — hüütakse alt.

— Mis? — wastas wanate ja kargas jaulule. — Jssand! Kas siis tõesti magama olen jäänud? Pole weel iialgi niisugust häbi näinud!...

Ja Mõhheitsh haarab kiirelt ja harjunud käel nõõridest kinni. Mõ liigub meestesalt, nagu sipelgapesa: lipud lehwiwad õhus, helkides oma kuldtikandustes... Mõndi ristitõõguga ümber kiriku, ja Mõhheitshi juurde kostab rõõmulik hüüe: „Kristus on üles tõusnud jurnuist.“

Ja lainena nõuab see hüüe wastutaja wanakehe jüdames... Mõhheitshile näib, nagu oleks pilkasuses wahaküünalde tuled läinud selgemaks, nagu oleks rahmahulk läinud ärawamaks, lipud aqedamini lehwunud. Arkaw tuul haaras kinni helilaintest ja kandis nad laiadel riibadel üles, ühinedes walju pühaku helaga...

*

Weel kunagi polnud wanate helistanud nii. Näis, nagu oleks tema tundmustiine raugalik hing üle läinud jurnud wäste; kõik helid justkui laulsid, wärisesid, naersid ja nutsid ning palmudes imetaolikuks reaks — tõusid kõrgusse, tähtistaewa wõlwi alla. Ja tähed kumasid heredamalt, süttisid, ning helid wärelesid ja hahitusid, ning langesid uuesti maha armastawa õrnusega...

Wägew bas hüüdis waljusti ja pilbus jõurikkaid, tugewaid toone, mis täitsid taewa ja maa: „Kristus on üles tõusnud!“

Ja kaks tenori, wärisjedes raudsete kellatilade waheldawatest löõkidest — laulsid ligi rõõmsalikult ja helitjewalt: „Kristus on üles üles tõusnud!“

Ja kaks üsna wäikest distanti, nagu rutates, et mitte maha jääda — palmusid suurte

wahela ja laulsid rõõmsalt, nagu lapsed, ja üks-teisest üle helijedes: „Kristus on üles tõusnud!“

Ja näis, nagu väriseks ja wabijeks wana kellatorni; ja tuul, mis lehmis ümber kellamehe näo — lotas oma wägewaid tiibu ning fordas: „Kristus on üles tõusnud!“

Ja wana jüda unustas elu, mis oli täis muret ja haawu... Unustas wana kellamees, et tema elu oli kitsenenud jüngeris ja kitsaks kellatorniks, et ta on ilmas üksi, nagu wana känd, mille on pehkima pannud kurjad ilmab... Ta kuuleb neid helisid, laulwaid ja nutwaid, mis lendawad awara taewa poole ja langewad wäsele maale, ning talle näib, et teda ümbritsewad pojad ja lapselapsed, et helid on nende lustilikud hääled, suurte ja väikeste hääled, mis nüüd liituvad ühijeks kooriks ja laulawad talle õnnest ja rõõmust, mida ta ei näinud oma ilmas... Ja wana kellamees tõmbab

nõõre, ning pisarad jooksewad üle näo; süda aga tõstab kiiremini õnne illusiooni tundes...

*

Kuid all seisid inimesed, kuulajid ja kõnlesid üksteisele, et kunagi pole nii hästi helisatunud...

Kuid äkki wõpatas suur kell ebakindlalt ja jäi wait... Rohmetanud poolhääled helisid mööda lõpetamata trillerina ja katkestid, nagu kuulatahes kurblikult kajanat piffa nooti, mis wäriseb ja woolab, ja nutab, aegamisi sulades õhku...

Wana kellamees langes jõuetult pingile, ja kats wiimast pisarat weerewad taja üle kahwatanud palgede.

*

Hei, jaatke wahetuist! Wana kellamees on lõõmife lõpetanud...

Linn täis õudu.

Ungari kirjanik Ludwig Biro.

Wahjali klaasitatus heitis iga kahina tagasi, ja tume, rõõgine maja oli täis müra ja häwa. Ülewälpool, restoraani ees, ajus iseäralik inimestejalk. Talupojad, rääkides Ungari keelt, aga kandes pastlaid, istusid, seisid, tungisid, kirjendasid heal, umbes katskuda kätsejawas juures parives. Igakülhel neist oli kaasas wäike komps ja kottupandud wikat. Mehed läksid kuskile wilja müüma.

Me seisatasime ja silmitsejime neid. Keegi raudteelane täis nende wahel ringi, ja tuli siis meie juurde kurtma.

„Need on wõimatamad inimesed! Juba hõnnikust jaadik on nad siin; juba hõnnikust jaadik jookwad nad ja on juba lakku täis. Hiljuti tahtsid restoraani tungida.“

„Kust nad pärit on?“

„Slawooniaist. Mujal ei kanna ükstei Madjari talupoeg pastlaid. Vähewad Torontali wilja müüma.“

„Szabadka rong nihutati kolmandatele roobastele. Meie asujime rongi minema. Pikkamisi jammusime kelmist perroni mööda edasi. Meie seljataga kirjendas keegi raudteelane Slawoonia talupoegadele täiest kõrist:“

„Wagunisje! Wagunisje!“

Me waatasime taha. Mehed istusid maas, mõned olid ka pikali, rääkijid, lastsid wiimast pudelit ääest kätte käia ja ei liigutanud wimmugi. Raudteelane aga kirjendas meeleheitlikult:

„Wagunisje!“ Mehed ei liigutanud. Raudteelane läts ühe halga juurde ja hüüdis neile: „Jäätke rongist maha!“

„Wiis meest hakkasid liituma.“

„Ruhu peab minema?“ küsisid nad.

„Wälja, taha poole, tulge mulle järele!“

„Wiis meest hakkasid liituma. Nende taga waagris algas sirutamine, kobamine. Mehed wahmasid pambud ja wikatid ja siis järgnesid kõik wõiele eelminejale. Wiega ruttas juht, neile järele läksid teisedki, ütsikutult, kahelsti, järkides, jookstes ja rutates. Üks wäike paks pois hoidis oma wikati nii, kuidas ta sõjaväeteenistuses omal ajal wõis püssitikku kandnud olla. Ta juhtus mulle wastu ja kirjendas: „Hei, eest ära!“

Ma andsin talle teed. Ta oli joobnud. Pois naeris ja teised tegid sedasama. Sada kottupandud wikatit pöörasid seesmise perroni poole ja kõik põgenesid hirmuga eest.

Rongi ees seisid üks raudteeametnik. Kõigest jõust kirjendas ta möödajooksjatele mees-tele: „Seisma jääda! Kus on juht? Seisma jääda! Pikkamisi!“

Keegi ei kuulanud teda ja näis, nagu jookseksid niitjad rongi ees tabistamata ja roniksid wagunisje. Kuid wiimastena järkisid meel umbes kolm wikatikandjat teistele järele. Raudteeametnik astus nende ette: „Jääge seisma! Kus on juht?“

Mehed vahtisid igatsedes oma meesdele järele ja ei jaksanud wahtata. Nad olid joo- nud.

"Teie ei liigu enne paigast, kui mulle jeda ütlete", kirjendas raudteelane wihaselt.

Üks meestest tõstis nüüd oma kottupandud wiktati üles ja laskis wiktati otja, kus teras ja puu ühinevad, raudteelasele, kes tema ees ametiõidimu ehtas, pähe langeda. Kübar läks lössi, pea prahjus ja raudteelane kukkus hääle- tult maha.

Mehed läksid kehast mööda ja pistsid jooks- ma, et teistele järele jõuda. Seal kargas ühest esimehe klassi wagunist wälja keegi suur mees ja kahmas kinni selle mehe kõrist, kelle wiktat alles werine oli. Suur, tugew herra kirjendas, ije näost punane:

"Madikael, kas tahad põgeneda?.. Polit- sei, politsei!"

Poijs riieles kõwasti ja juhmilt sinna poole, kus teised olid.

"Laske mu lahti," ütles ta, "herra, laske mu lahti!"

"Siga", kirjendas kunihoija, "armuline herra on mu tiitel. Olen ülemkohtunik ja ... tahan sind õpetada!"

Mehed jooksid wagunist wälja. Poijs riie- les meeleheiwlikult, ja kui kagistaw rufikas ta kõrist iga walusamini kinni kahmas, wõttis ta wiktatiga löömitseks hoogu.

Ülemkohtunik kargas kõrwale, kahmas tas- kusse ja tõmbas sealt wälja rewolwri. Poijs taganes, pööras ja hakkas teistele järele jooksuma. Ülemkohtunik jooksis talle ette. Poijs tõstis wiktati, kuid rewolwergi tõusis. Aga nüüd tungis nende ümber ju hull. Mit- meest kippusid poiji kallale ja kiskusid tal wiktati käest. Wähenes politseinik. Ülemkohtunik se- letas talle asjalugu. Wangistatud poijs aga kufutas enda maha, liukkas, lõi, puures pidajate käsi ja kirjendas kui metjaline.

Gemalt lähenesid ta seltsimehed, wahtisid aruajaamatult ja koftunult. Kuid wangistatud mehe mõrغامistest kajas äkki arusaadaw lause: "Herrad tahawad mind ära tappa!"

Kõik talupojad woolasid wagunist wälja. Seisid wahtides ja imestasid. Ja said äkki asjast aru: Herrad tapawad rahwast.

Keegi tugew talupoeg ajas rahwa laiali ja tungis sinna, kus politseinik suure rahwa- parwe keskel seisis.

"Laske jee mees lahti", ütles ta ja tähen- das oma seltsimehe peale, kes maas mõirgas.

Ülemkohtunik ütles talle rahulikult:

"Mine siit eemale! Sinul pole jia mi- b. g: asjal!"

Talupoeg hakkas firuma.

"Minul on jia jamapalju asja kui herral. Laske mees lahti!"

"Gemale siit!"

Talupoeg pani käed toruks koftu ja hii- dis:

"Hei, mehed! Siia, mehed!"

Niitjad löid inimestewalli laiali. Nende rufikate eest põgenesid kõik koftudes. Politsei- nit jäi, samuti ülemkohtunik ja kaks meest, kes wangi kinni hoidsid. Aga nüüd kirjendasid juba kümme niitjat: "Lahti lasta!"

Üks niitjatest liukkas ülemkohtuniku. Wi- hare kõrwalops oli wastus. Kõrwaküllu jaa- nud mees pööras, wõttis wiktati ja lõi sellega ülemkohtunikule pähe. Hoop lõi tugema mehe maha. Politseinik tõmbas mööga wäl- ja. Minuti pärast lamas ta maas, pea we- riwe. Kõik teised olid juba põgenenud. Talu- pojad seisid üks, kaks jekundit nõutult; siis teadsid nad, mis teha oli.

"Tapame herrad ära!" kajas kisa.

Nüüd seisid nad kõik jälle wäljas, kõik rongi ees. Mõned neist istusid maha, et kof- kupandud wiktatid liite otja panna, üks parw kargas rongi, et sealt kõiki inimesi wälja ajada, ja juurem hull hakkas jookstes liikuma, et wo- tesaale oma alla wõtta. Sekundi jooksul tead- sid nad, mis teha, ja algasid jeda tööd mi- ruttu jüdamelusti järele, et kaitsemise peale ei mõidud mõeldagi. Reisirjad põgenesid karju- des ja kriitates nende eest. Rahemal pool kat- susid mõned raudteelased neile wastu halata. Seal kähwas wiktat kaks korda, kaks meest langesid werihelt, ja talupojad tungisid mõidu- rikkalt edasi. Wiin, mida nad hommitust jaa- dik joonud, weri, mis nad näinud, oma jöu teadwus, nende wastastik hull mõidukisa joo- wastas neid hullufeni.

"Nüüd tapame kõik herrad ära!" kirjendas üks neist ja hüppas wedurile.

Niitja paiskas ta sealt tagasi.

"Weis", ütles niitja, "mina ei ole herra!"

"Aga kannad linnapiitka. Nüüd sured!"

Rahetja meest tormasid wedurile ja minuti pärast wiskasid nad ahjukütja wedurilt weri- je peaga maha. Beatorm pööras restoraani poole. Uknarunud lendasid kirjiseses lauda- bele, rased wiktatid tärisesid ja mõne minuti pärast oli restoraan, köök ja keller nende wolt all.

Tänawale oli wäljaaetud reisirjate ja raud- teelaste ümber kogunud suur rahwahull. Kõik kirusid wihaselt politseid.

Wie minuti pärast tuli jalk politseinikka. Tagauksest läksid nad wakkali. Nad läksid läbi lahtise toja möögad paljad ja rewolwrid käes. Ühe ligidal istusid rahetja talupoega, kes jöid. Nende ees seisid rõõwitud liikõõripudelid. Kui

politseimeetrid lähenesid, kargasid nad üles. Neide wikatid, müüd kõik ju otse seatud, nõjataskid jama najal. Rahelja wikatit wuhisefid läbi õhu. Politseimeetrite kommandant miwitas silmapilgu. Mõõk seal ei aidanud. Revolwõrid wälja. Ta katjus nendega eesti rääfida.

Talupojad ei wastanudki. Rahelja wikatit hakkas liikuma. Kajasid revolwõripaugud. Kolm meest kukkusid. Uga wiis wikatid wuhisefid revolwõrikandjate sekka. Wikatihoo eest ei saa kõrwale põigata; wikat lööb jala maha, kihu kõhu lahti ja lõikab kõrid läbi. Rõmataskid meel mõned revolwõripaugud, aga pool politseimeetritest wisklesid weriselt põrandal, pool aga jooksis weriselt õue.

Wäljas tekkis hull hirm ja õud. Inimesed tungisid, tõukasid, lihtasid, tallasid üksteist, põgenesid kohludes ja hirm laotab laiali teate: „Talupojad tulewad wafjalist wälja, tahawad kõiki ära tappa!“

Budapest — nii paistis — wabises minut aega arast, kaitsetult, kohase ja werise wikati woli alla antult. . . Kui need wafjalist wälja tungiwad, siis pole midagi, mis neid kinni wõiks pidada. Uga restoraani saak hoidis talupojad sees kinni. Ja uus rahwahulk, kes põgenejate asemel kogunud, karjus wihajelt ja hulumeelset: „Soldatid! Soldatid!“

Rahwahulk kaswas alataja. Terwe wafjali ümbrus oli inimesi kubinal täis; isegi libedad tänamad täitusid neist.

Gullu kiirusega kihutas politseipresident kohale ja asetab iga uffe ette revolwõritega warustatud politseimeetrite salgad.

„Kes ennast tial näitab, laske maha! Meie ei tohi neid wälja lasta, kui nad sees juba isandad on.“

Kuid jões organiseerujid joobnud talupojad. Nad ei tahtnud wälja minna. Jga uffe juurde seadsid nad wahid, mõned saadeti alla keldrisse, mõned noored poisid kandsid teistele söökisid üles.

Politseipresident lastis jaamaülema kutsuda ja küsis temalt, kas ta selle eest on hoolt kannud, et rongid jaama ette ei tule. Jaamaülem kahwatas:

„Jeesus Maria“, hüüdis ta, „praegu lähen Konstantinopoli ekspresrong!“

Ta hakkas üles jooksuma, aga see oli juba hilja. Suurtjugu kollane rong jooksis praegu mürtjudest klaaskatuse alla. . .

Talupojad wõtsid ta karjudest wastu. Reisirjad wõtsid inestantult, kohlunult rahwa peale, kel werised wikatid lües; kuid waewalt oli neil inestuseks aega. Talupojad kargasid wagunitesse, ja mõne minutiga oli Konstantinopoli ekspresrong paljaks röömitud; mõned reisirjad

lamasid weriselt patjadel, teine osa põgenes peffetult, weriselt tänavale. Wäljas wõttis neid wastu kole kisa, wihane karjumine.

„Sirmus! See sünnib Budapestis! . . . Euroopa skandaal! . . . Rahwuswaheline rong! . . .“

Rahustati wariwaid põgenejaid, et neil selle rahwahulga poolt midagi pole karta. Politseipresident wõttis närwilikult Kerepesi tänawa poole.

„Kas kuulete pasuna häält?“ küsis ta politseimeetrite inspektorilt.

„Ei!“

„Wiimaks kajas pasunahäääl. Tuli kaks eskadroni hujare, kes rahwa keskel sõidu taltsamaks jätsid. Närmiline rahwahulk wõttis neid kergendatult, hõisates wastu. Tormilikud eljenhüüded tegid hujaride hobused rahutuks ja majoor, kes salga eesotsas, kirus. Politseipresident läks talle wastu ja esiteles ennaft.

„Mis Te käsite?“ küsis majoor.

„Palun laske mehed hobuste seljast maha tulla, kästige püssid laadida ja puhastage wafjal!“

„Rahjus ei saa ma jeda teha“, wastas majoor, „juba sellepärast, et meil kuuliga padrunid kaasa ei ole.“

„Siis ootame jalawäge. Seni tõrjuge rahwahulk tagasi Kerepesi tänawa poole.“

Hujarid ratsutasid rahwahulga sekka ja tõrjusid wihajelt kirusa rahwahulga tagasi.

Weerand tunni pärast ilmus ratsawägi: 3 kompaniid ülemleitnandi juhatusel. Politseipresident ütles, mis soowib. Ülemleitnant walgutas pead ja andis käsu, et kolm kompaniid kolmest küljest jaama pidid tungima, lastis padrunid püssidesse panna ja kästis wiimaks: „Mitte neid wikatitega ligi lasta. Mitte püssitiffu usaldada. Kõik kuuliga!“

Ta pööras politseipresidenti poole:

„Laske terwe ümbrus inimestest tühjaks teha, sest meie kuulid wõiwad ka naabrimajade seintest läbi tungida.“

Politseipresident kortsutas kulme:

„Kas ei oleks, herra ülemleitnant, parem neid nüüd rahu jätta? Ohtuks on nad kõik lastu täis, siis jaame nendega ilma werewalguta walmis!“

„Sgatages on see parem“, wastas ülemleitnant, „aga minu kohus on sõna kuulda!“

„Siis loobuge esiotsa kõige raskematest abinõudest. Ma palun ainult, et sõdurid siia jääwad ja mul tarwitada on, kui jeda waja tuleb. Meie piirame nad ümber. Silmaaegu ei ole tarwis tappa!“

Ka jaamaülemale anti käsk:

„Kõik rongid jääwad wäljaspool wafjali seisma, sealst lähewad ka rongid teele. Wafjali walmab sõjawägi.“

Tuli kolm kompaniid uusi sõdurid. Nüüd piirati terve jaam ümber ja igast august ja uuesti wahtisid tikkudega warustatud püssid laste-walmilt sisse.

Sees walitses kára, kisa ja kolin. Talupojad peffid kõik katti. Dotejaalid olid juba katti, lõhuti weel restoraanis, mis seal oli lõhuda.

Kümme wõi wiisteistkümmend neist katsumid lõunaajal wikatitega läbi murda. Nad tulid eesuffest wälja hiiuduga „herrad maha!“ Rahulikult tulid nad edasi, wikatid löömiseks fäes. Siis lasti nende hulka. Kuus neist kukkus, teised põgenesid klaaskatuse alla tagasi. Siis jäid kõik sisse. Kuid lärm kaswas weelgi, siis tajas metsik laul wälja. Wäljas seifid sõdurid, nende taga woolas arwamata inimesteparw, ja rahwahulga taga ootas närwiliselt, karsitult, imestades ja wihaselt Budapest.

Pikkamisi tuli õhtu. Seest paistis tulekuma. Talupojad tegid lõhutada mööbliteft tuleriida. Siis oli jälle laulu kuulda, wahetewahel ka kolinat. Siis tuli õõ ja rahu. Budapest ootas närwiliselt, hinge kinni pidades.

Keikwõl jäi kõik waitseks. Nüüd algas walgali tagasiwõtmine. Sõdurite walmitseatud püssitikkude tagast tungisid taja ja ettewaatlikult sisse politseinikud. Elektrilambid katuse all olid katti wõõdud; käsilaternatega tuli walgustada teed, perroni, ootejaali; püssitikkud warijesid wahetewahel närwilikult.

Uga wastupanekut ei olnud. Werised wikatid wedelesid pörandal. Ja klaaskatuse alt, telbrist, wagumiteft, häwituse, mustuse, wiina- ja wahuweini pudelite wahelt korjati koftu raskest unes uinuwad niitjad.

Uieu soow.

Monteneegro rahwalaul.

*Muutuksin ma wiluks, selgeks lätteks,
siis ka teaksin, kus end ilmutaksin:
Armsa akna all end ilmutaksin,
seal, kus riietab mu armas ennast,
et ta minuga seal nägu peseks,
peseks küsi ja ka rinda raudset! . . .*

Kirjad.

Itaalia kirjanik Guido Mazzoni.

Kas teid on ehtinud ilukirjal walge fäefene, mis nii õrn ja peen ja pehme, wõi ruffikas, mis muidu wärsarat wirutab ja ainult wastutahtmist jule kätte wõtab, millega pole harjunud; kas teie tulate ülevalt walgest, kõrgeft pöõningufambriift, wõi alt pimedast keldritoast, wõi tulate marmorpaleest, mis rikkuseft rõkkab ja hiilguseft hingab: siin, postil, faate wiimaks kõik koftu, be walged kirjajad! Siin olete kõik ühesugused, ühewäärilised, ühedigusklijed. Waene tiri ei tagane rikkuseft, inetu kiri lusa eest. Ühesugune õigus on kõigil. Templi all kätte kõik. Ja siis nagu pilw, nagu walge pilw, faate äärista laia maailma. Suuri suutjupilwi illes ajades, windiga wooge kiindes täis metstut jõudu, ruttab aurik üle merede nagu koftas mägede wahel. Rõpmata lagendikkudeft läbi teereldes nagu usfid, lendawad wilistades pikad rongid ruttu mööda rööpait. Ta teie

nendega. Ille maade ja merede lendate teie, oh kirjajad, wäjumataalt, laualipillatud rahwaid mõtete wõrguga wägewasti ühendades. Unistuste küllust, lugemata pisaraid peidate enestest, kuid teaduwjeta tormate edasi, ifka edasi kui röömu ja mure õrnad käfjalad. Siis läbi tänawate, mis rahwast kubišewad, ruttate ukseft uksele, tungite orgudesse, kõušet magedele, lähete ifegi kõige kaugematesse metjanurkadessejegi, ifegi kõige wiletjamasse ütti. Waesele wanale. kes kaugel poja pärast mures, wiite röömu, wiimast, mis ta weel ootab; neiuale, kelle õitšew peigmees ifamaa eest wäljas, wiite rahutermituse, röömjale leina, leinajale troosti, uksele alandust, alandlikule ilendust. Walged kirjajad, kui õnnelikust ühenduskülliks olete teie ifkifu inimeje ja maailma wahel.

Õnnelikud walged kirjajad!

Ronkadele jõodaks.

Poola kirjanik Stefan Jeromski (Maurycy Żych).

Minuski heledam valguskiir ei suutnud tuultest piitjutatud pilvemoogudest läbi tungida. Minult salamahiti lagunes nõrk hommikuvalgus laiali ja laskis esile kerkida lageda, laia ja tühja maa. Vihma sadas kui oavareft. Nagu vihmaterad kukkusid piisad; tuul tabas neid lemmul, kandis nad kõrvale ja virutas nad siis maha.

Sume järgis oli uba kõik rohud ja umbrohu närtkitanud. Kõik oli surnud, kõbunemas. Ürdalt kohisejad mustunud, lehtedeta pajud ja paenutajad oma offi maani. Kartuli- ja kõrrepõllud ning eriti värskelt küntud ja külmatud põllud olid pehmeks läinud ja rabadeks muutunud. Tumehallid, kärjastatud ja hilpudeferebitud pilved leidastid ruttu üle selle kõduneva ja pehmestestatud maailma.

Õtsekohe warajasel koidu ajal ilmus Andreas Borycki (enam tunti teda nime all Simon Winrych, mis ta endale ise võtnud.) Rajgora viimaste kirkude juures ja hakkas Nafielsti poole, laiali lagenditule minema. Metsa kõrvale jättes, käis ta tüki aega üht põlluraba mööda, kui see aga loitubesse ja lompidesse kadus, sõitis ta otseteed üle põldude edasi.

Juba kaks bõd oli ta wälwanud ja terve kolmanda päewa oli ta wankri kõrwal sammunud. Saapad olid tal sitkes poris nii isekärlult lõhkenud, et pealisknaht oma teed käis ja ka tallad ning ta paljad jalad müüd ainult veel enestelt mõisid abi loota. Ta oli läbi läbi märg ja üdini külmanud.

Kes oleks see hulguses ära tunnud maailma kõige lustitituma wenduse endist esimeest? Kes oleks temas aimata wõinud Warszawi sireenide armsamat olemust, kuringat ja padisshahhi? „Kotkatiibadeks“ olid kaswanud ta juuksed ja „metsikuteks küünteks“ ta küüned. Müüd kandis ta higistimbunud talupoja kuube, neelas himukalt leiba pekiga ja jõi nappi nii naitiwelt, nagu oleks see soodawest waarmarja mahлага.

Sõbused olid näljased ja nii wäsinud, et iga filmapiik seisma jäid. Ei olnud imegi, sest rattad wajuwad rummuni porri ja redelwankris peitus raagude, õlgede ja heinte all ükfi kuuskümmend püssi ja kakskümmend mõõka, vähemad sõjariistad arwamata. Sõbused olid päris head: suured, kergejalgsed, peaaegu lahjad, aga head wedajad. Kui mitte midagi käisid nad päewas kümme penikoormat ära, kui neid aga kaks korda tublisti puhata lasti ja

hästi jõõdeti. Nad olid ühe waeße mõisniku omad Mlawa ümbrusest ja esitajid ta waranduse tähtsamat osa. Kõike kokku oli tal ainult kolm hobust, kuid ta laenas neid Winrychile nii palju kui sellele neid waja oli. Harilikult ilmus Winrych alles hilja õõsel, koputas maja afnale, — siis ilmus ta omanikuga, mõlemad sõid hobused, et julast mitte äratada, wälja, seadgid wankri korda, ja siis teele. Suwel oli sõit kerge. Päewal magas Winrych metsas ja hobused sõid. Müüd oli wõimata magada, ifegi puhata. Winrych lootis, et keegi tema ajemele tuleb, kuna ta juba ifegi kõige raskematest takistustest õnnelikult oli üle saanud. Aga ajad ei olnud enam niisugused... Kui keegi weel siin maailmas wõitles, selle sõna tõsises tähenduses, siis oli see tema, Winrych. Tema ükfi tõi weel sõjariistu, tema ükfi ei kaotanud weel julgust. Ilma temata oleks juba tertwe salt*) laiali walgunud. Raua aega julgustas ja piitutas ta neid otstitud, näljaseid, külmanud ja hirmutatud inimesti oma pillawate tähendus-tega jalule. Müüd, mil juba kõik hirmu pärast kuristikku wajanud ja kokku warisenud, muutus ta wastupanekujõud ja trotsiwus weel terawamaks.

Mida jultunumalt ja kärjatumalt filosoofiline põhimõte: fratres, wapiamus, capiamus, fugiamusque mitte ükfi halvasti ja südametunnistuse sügawustesse, waid ka nõndanimetatud remolutsioonipoliitika alustesse tungis, — seda julgemalt trotsiwust tundis ta endas, ja see kaswas ikka hullemaks, ikka walusamaks, tõustes peaaegu kuni mäe raskuseni...

Kui ta nõnda, märg, näljane ja wäsinud, wankri kõrwal sammus, hakkas temast ühes kül-maga ka wiletsusetunne läbi hoowama. Tõskus polnud tal enam raasufestki leida ja pube-lis mitte tillkagi napju. Kattijed saapad ei wõinud selle wiletsusetunde aluseks olla. Mitte ükfi nalg ja külmi ei tekitanud seda. Aga jälgedel, mida kattijed saapad porri jättsid, jälgis Winrych tõsise elu irooniat, seda hirmsat wiletsust, mil julgust on kõige pühamasse patka tungida, mis julgesti nagu alatu liiakajumõtja oma sahterdaja kätte wõtab inimliku waimu hindamata kallid wäärtasjad ja nende wäärtuse üle hirmitab ja ise oma alatuse katab loogiliste syllogismidega (mõistusotsustega).

„Kõik on armetult hukkunud,“ sõstistas

*) Witmasjed mäsullsed.

Winrych, oma ette wilstades, „kõik kadunud wiimse nõõbini, wiimse waba hingetõmbuseni. Nüüd alles lendab õudne tarretu hirm maa ilma, püstiläänud juustel, ja meelitab oma rotiaukudest välja kõik reaktsiooni metafüüsikud ja pimeduse prohwetid. Mida enne keegi kellelegi ei oleks julenud kõrwa sojistada, nüüd lauldaske seda hekjameetrites. Mis inimeses peitub rõõwlist ja äraandjast, selle tõmbawad nad sealt välja, esitawad nähtawale kohale ja ütlewad seda auks ja järelegemise wäärt eeskujuks olewat. Ja kui mõtelda, et meie need olime, kes selle ettekujutuste edu loime, kuna just selle kaotajime . . .”

Ta tõmbas wõõ pingumale, kohendas kuue eest rinnalt koomale ja ruttas edasi, pea norus. Mõnikord tõstis ta pead ja pomises läbi hammasste:

„Kärnasjed koerad!”

Mulisew wihm läks üle; oli ainult weel peen, lõpmata peen seenewihmaudu, mis nagu läbipaistmata eesriide filmade ette laskus. Tuul tuhises kui hull wantri ümber, wilistas läbi kodarate, ajas kuuesilud laiali ja rebis Winrychi jalki.

Udu eesriide tagant oli äkki ühtlast liikumist märgata, kõrwuti waewalt nähtawa horisondiga. See wõis olla wantriterida, mõni kari wõi — sõdurid. Winrych wahtis pilufilmil tüki aega sinna poole. Tal oli tunne, nagu rebiks mõni sõrm ta rinna werespoont.

„Wenelased . . .” sojistas ta.

Plafkatades andis ta hobustele piitja, tõmbas ohjad pingule, pööras otja koha peal ümber ja põgenes. Ta ei tahtnud ega wõinudki pead pöördta ja tagasi waadata, mis seal sündis. Ta lootis tähelepanemata kõrwale warju päägeda. Snuetuseks oli see koht aga mitme wersta laiuselt lage ja tühi.

Põgenewat wantert nähti. Järgnewa sõjawäe ridadest lahkus jalk ratsanikke, koondus rea ette ja ratsutas siis tuhatnelja lähemale. Nüüd nägi seda Winrych, ei wõinud aga weel aru saada, kas jalk tema poole wõi teisele poole ratsutas. Alles kui ta lipud piikide otjas ja hobusepead ära nägi, sai ta aru. Seal tardus ta soones woolaw weri ja jäi seisma . . . Ta pidas hobused finni, keerutas ohjad telje ümber ja pidas aru, mis ta wantrist enesekaitseks pidi välja wõtma: möõga wõi tühja püüsi?

Alga enne weel kui ta midagi jaksas teha, lähenes ta majalikult oma wäsinud hobustele ja hakkas ühel nendest looka ja riistu ära wõtma, nagu kawatseks ta oma hädaseltfilisi wabastada. Ta wajutas enda filmapilguks hobuse kaela najale ja ohtas.

Kahetsja Wene ulaani lähenesid oma ilusate hobuste seisjas wantrile ja piirasid ta filmapil-

guga ümber. Ilma sõnalausemata hakkas üks neist oma piigiga wantrist raage ja õlgi maha loopima ja seda läbi otsuma.

Piigiots puutus ühe püüstraua külge ja kõrikes. Nüüd patutas sõdur Winrychi õlale ja andis seljimeestele märku. Need wõtsid kohe püüsid kätte. Winrych seisib weel samal kohal, käsi hobuse kaela ümber. Põlglikult tõmbus ta juu kofku; ta sõdant täitis julguse asemel nüüd piiritu põlgus, põlgus terve ilma ja kõigi asjade vastu.

„Misjugušele erakonnale see oli?” küsis sõdur.

„Lollpea”, wastas Winrych, ilma et pead oleks tõstnud.

„Misjugušele erakonnale oli see? Kuuled ja, poolakas?”

„Lollpea!”

„See ei ole talupoeg”, hüüdis ülemus — sel oli pael warukas — oma alamatele. „See on mäsšaja!”

„Lollpea!” ütles Winrych maha wahtides.

„Wõtke koer finni!” mõirgas sõdur.

Silmapilk ratsutasid kaks nendest mõned sammud tagasi ja lasksid piigid ruttu allapoole. Winrych waatas neile otja, kui nad hobustele kannuksid andsid, ja ütles, nagu wäike laps oma pead kättega kattes, waitfel, išeäralikul häälel:

„Urge mind tapte! . . .”

Paari sammuga tormasid nad lähemale ja piitsid taft piigid läbi. Üks neist lõi kas ta kõhu lahti, teine purustas ta rinnakasti. Kolmas ulaan ratsutas mõne sammu kõrwale ja wõttis omale, kui esimesed oma piigid välja tõmbasid, sülitasid ja ära läksid, mäsšaja pea sihiks. Ta laskis parajasti, kui õnnetu mees maha waosse kukkus. Kuul tabas hobus peast ja jurmas ta kohe. Loom wigas walusasti ja kukkus elutult jurewa Winrychi jalgadele. Sõdurid kargasid sadulatest ja otšisid ta kuue tühjad taskud läbi. Wihastades, et Winrych napsupudeli tühjak joonud, sõid nad pudeli ta pead vastu puruks ja lõhkusid ta palgeid kannustega. Signaali puhul, mis neid tagasi kutsus, hüppasid nad jälle sadulasje, wõtsid weel ruttu mõned head Belgia möõgad kaasa ja järgnesid teistele, kes juba uttu kadusid. Eskadroni ülem jälgis üht ifka enam kofkujulawat mäsšuliste jalka, temal ei olnud aega Winrychi wantris peituwatele püüsidele järele tulla.

Waheajal hakkas jälle kangesti wihma sadama ja äratas mäsšaja filmapilguks weel ellu.

Ta walust ja surmahirmust kofkufurutud silmalaugud tõusid, ja wiimast lorda nägid nad taewalaotust. Kuuled tuitasid ja usaldasid rutawatele pilwedele oma wiimase mõtte:

„ . . . anna meile andeks meie wõlad, nõu-

da kui meie andeks anname oma võlgalastele . . .”

Suur lootus ja surematusemõtted kaisutasid jurijati kui piiritu ruum. See lootus südames, juri ta.

Tema pea vajutas punasesse loiku, auku, kuhu nüüd väiksed tired jooksid ja ifka suurema loigu tekitasid. Sinnakukkuvad wihmapiijad wiskasid kõrgelepaisuraid wulle, mis ruttu jälle lõhkesid, nagu inimsoo püha efsiarwamine.

Surnud hobu tardus ruttu külmas õhus. Teine hobune, kes elama jäänud, rebis ägedasti riistu, nagu oleks keegi teda piitsadega peksumud. Äkitselt kummardas ta üle tiisli, üle surnud kaaslase, ja nuusutas Winrychi pead. Niipea kui ta surnuhaisu tundis, läksid ta filmad punasesse; ta laff tõusis metsikult; ta wiskus tagasi, tormas siis terve kehaga edasi, tampis jalgu ja löi igale poole nii metsikult ringi, et teine tagukülge õmese ratta kodarate wahel satust ja sinna kinni jäi. Kõigest jõust sikutas ta jalga, et seda wabaks saada, — kuid jalg murdus ja nimelt nii, et üks teraw, nuga wahew oja nahast läbi tungis ja seda hullude hüpete puhul ifka enam lõhestas.

Alles järgmisel hommikul läks sadu üle, kuigi tuul weel polnud raugenud. Pilwed lendasid kõrgel, isäralistest sügawatest warjudest triibutatud. Wastu tuult ja nagu pilwedele wastu minna tahtes, ilmusid ühiskud rongad ja waresed. Tuulehood kandisid ja likkasid neid tagasi, wigastasid wahetewahel nende tiibu wõi wiskasid neid maha kui kiwe.

Põllul lamawa raipe kohal hakkasid linnud ringlema, katjusid madalamalt lennata ja lassid wiimaks, pika wõitlemise järele tormituulega, kaugele põllule.

Elaw hobune seisis weel ifka murdunud, kodarate wahel kinni seisewa jalaga. Ta ei katsumudki emast enam wabastada. Walu oli liig suur. Sga liigutuse juures jäi paljas kont puu külge rippuma ja löikas nahasse.

Kui waresed pikaldasel, ettewaatlikul sammul wantrile lähenesid, hirnus hobu. Näis nagu hüüaks ta maatera elanikkudele ja inimsoole:

„Do, te äraneetud! Do, te hirmus sugu! Do — ja mõrtsukate rahwas!”

Rijas kajas läbi lageda, kustus tuule hulunasse ja hoidis himulaid surnukeha rüüstajaid ainult wähe aega tagasi.

Ettewaatlikult, taktiga, rahulikult, kannatlikult ja diplomaatlikult lähenesid waresed, pöörasid pead ja uurisid täpselt asjade seijukorda. Criti üks neist awaldas suurt energiat, wõi aga wiha. Wõimalik, et need ka üsna lihtsalt omakasupüüdlisid huwid olid.

Kuni surnud hobuse ninasõrmeteni tuli ta.

Seal nõrgus weel werist wedelikku. Silma pikema peatuseta kargas ta surnud hobuse pea peale, tõstis pea üles, ajas jalad hartu nagu puuratuja, kes tööle hakkab, wajutas noka otsesi ja pistis ta nagu raudwafara surnukeha silma.

Julge waresse eestuju järele tegid teisedki.

Üks neist asus küljeluu kallale, teine noffis jalga, kolmas löi noka pealuusse. Kõige enam silma paistis wares, kes tahtis tungida pealuu sisemusse, waba mõtte pesse, et seda täitfa ära õgida. Ta läks majesteetlikult Winrychi alale, jalutas seal esiti edasi ja tagasi, jõudis õnnelikult peani ja hakkas seal ägedasti ja himulikult pealuud puurima, et jõuda selle sisemusse, selle Poola mässu wiimasesse kindlusse.

Alga enne kui talle õnn osaks sai seda Poola pea-aju maitsta, peletas ta eemale üks tulija, kes märkamata, lohitades, nagu suur hull metsaline, ligemale hiilis.

See polnud Poola shakaal, waid oli üks waene talumees naabritülasi. Omale tarwitada antud põllult, mis nüüd ainult tema oma pidi olema, leidis ta surnukehad. Ta tuli nüüd neid ära koristama.

Wenelasi kartis ta hirmjasti, sellepärast roomas ta peaaegu kähakile. Teda aas himu rihma katti lõigata, ja magus lootus meelitas teda, sõdurite läbiotsimisest hoolimata, midagi eest leida, pigut rauda, pigut nõõri wõi surnu riideid. Kui ta wiimaks Winrychi surnukeha juurde jõudis, raputas ta pead ja õhkas. Siis langes ta põlwile, wõttis mütti peast, löi risti ette ja palwetas waljusti.

Niipea kui ta wiimase aameni ütelnud, tormas ta — himulikult läikisid ta filmad — kõige pealt taskute ja rinna kallale, rhatotti otsides. Kuid ei leidnud enam midagi. Siis kiskus ta surnukehal kuue maha, kattise särji seljast, saapad jalast, wõttis isegi määrinud jalalapid kaasa, mässis neisse räbalatesse ühe oja sõjariistu ja lahkus ruttu . . .

Tunni aja pärast tuli ta tagasi wiimast saagoja wiina . . .

Tõuna eel tõi ta paar hobust kaasa ja wõttis haawatud hobuse eest lahti. Nii pea kui ta murdunud jalga terawasti filmitseenud, jõudis ta otfufele, et hobusest enam asja ei saa. Tarwis oli hobune ära kägistada. Silma wiimatamata keerutas ta ohjad hobusele kaela, sidus need wantri külge, mida ta hobused järele waldasid, sülitas pihku ja andis hobustele kõigest jõust piitsfa . . . Need tõmbasid äkki, sõlm jooksis kofku ja kägistas hobust. Hobune kuttus. Kuro natuke aja pärast kargas ta püsti ja jooksis teistele järele, fondi teraw ots puutus porri ja lomistas kiwidele.

Talumees waatas talle järele. Wõituse pä-

raft kattis ta käega filmad kinni. Ta päästis ohjad koha lahti, rafendas hobused wantri ette ja sõitis minema.

Pärast lõunat ilmus ta uuesti, tõi nua kaa- ja ja nülgis ulaani poolt mahalastud hobuse naha maha. Nüüd jäi järele ainult veel elusa hobuse nahk, mis teda huvitas. Talumees pidas aru, mõtles järele ja vaatles asja peale mitmelt seisukohalt. Sieti võis ta selle juba nii kui nii poolfurnud hobuse ära tappa ja asja ühe lopsuga lõpetada, aga ta ei tahtnud ennast ei ehalikult ega kõlblikult „määrida“. Teiselt küljest kartis ta aga, et keegi õhvel võiks tulla, hobuse furnuks lüüa ja naha ära viia. Viimaks tuli talle ometi mingisugune kõlbline kartus, ja ta ütles maaslamawale loomale:

„Oh mis — äga siin veel isut aega, homse- ni oled ometi läinud. Misjuguft waeuwa ma nägin! Armas Jeesand Jeesus on mind waeft patust aidanud... Võimal'k, et keegi pole näinud, võimalik, et keegi ei tule, võimalik, et keegi ka sinu nahka ei wõta. Ka see on hea. Kärwa aga siin; ja waene waewatud loom, kärwa rahus...“

Pisut kõrwal sihilt, mida Wirrych käinud, seisid lagedal põllul kartulikoopad. Kui oli selgunud, et koobastesse weft imbus, kaewati kartulitele teise kohta koopad, ja umbrohi hakkas wanadel lohkama. Berberifft pöösad katfid nende põhja ja seimu. Laepi ud kukufid siise ja tefi-

tafid nii augud, mis wedelat pori täis. Ühe niisuguse augu juurde wedas talumees õhtu eel mäsaja ja ka hobuse furnukeha. Siis lükkas ta nad mõlemad auku, kattis augu ritwadega, laudadega ja raagubega ning wiiskas neile pisut sardi peale, et rongad ja waresed saaki kätte ei saaks.

Nii tafus ta ilna teadmata ja tahtmata kätte sajaaastafe orjapõlwe, rahwa häbi ja walu eest ning läks, pea paljas ja palwe huultel, koju. Sfeerawalik ärras rõõm täitis ta südant ja ehitis ta terwet horitfonti, ta wainliku teadwuse terwet ringi ja terwet maad imetaoliste wärwidega. Sügawasti, otjekohesest südamest ja tõsijelt, terwest hingest tänas ta Sumalat, et see talle oma piiritumas halastuses oli annud nii palju wana rauda ja nii palju nahka...

Mitistelt rebis sügishämariku surmawaituse katti meeleheitlik, ärras hirnumine. Talumees jäi seisma, pani käe warjufks filmadele ja wahtis loode poole.

Õhtupuna wiimaste wioletikarwa kiirtega nähti hobust, kes ennast esimestele jalgadele toetas. Ta raputas pead, pööras selle kõrwale, Wirrychi haua poole, ja hirrus.

Araafjubes tõusid waresste ja ronkade parwed elufalt furnukehalt lendu, lastfid uuesti selle peale ja ringlefid ähwardawalt. Ohakuma kustus ruttu. Maailma kaugustest tõusis illes õõ, meeleheitmine ja surm.

Sajatus.

Serbia rahwalaul.

Küsis ema oma tütrelt Ankalt:

„On sul, Anka, pesu juba pestud?“

„Pole, ema, algustki weel teinud ega pesu juurdegi weel saanud!“

„Rutta, tütar, pese ruttu pesu!“

„Wee on Jowan segaseks kõik teinud.“

„Mustaks muutugu see narri nägu!“

„Mustaks, ema, nagu hele päike!“

„Wangikongi sattugu kord tema!“

„Minu rind ta wangikojaks olgu!“

„Türklased kord kütkestagu tema!“

„Minu käed olgu tema kütteks!“

„Mürki wõtku tema enesesse!“

„Aga enne suudeldes su tütart!“

„Riputagu, narr, ta ennast üles!“

„Minu walge kaela külge, ema!“

Üksindus.

A. Sipelgas *).

Atna ees mühas sügijest ülekullatud, mõtetes mets.

Ornad, pudedad, justkui kurnastatud pilved liuglesid taeva all...

Päike soojendas veel wiljakandwat maad, ent ta kiirtes peitus ärapälew heledus.

Erkki lamas sängis lahtise atna all ja waa-

Gesttsiooni kirjanduse Sipelgas-Dihowsti, kes on wäljamaal haruldast tähelepanu teeninud, ei ole siianiast kodumaal tuntustanud. Sellepärast olgu arwabatud järgnewad reed, mis kokku seatud kirjandusallikate põhjal.

Aleksander Jaani poeg Sipelgas sündis Peterburis 1885. a. Soome riigiraudtee teenija pojana. Ta noorpõlv oli kirju sündmustest ja ta oli mitmel alal tegew. 1911. a. peale kuulus Moskwa ülikoolis kirjast, kusjuures jättas samal ajal kirjanduspõlusu töötamist. 1912. a. tutvuti teda Soome kirjanduse tölgiks Moskwa raamatukirjastuse „Efinis“i. 1913. a. elas ta Schweitsis, oma tiifitshaugust parandades. 1914. a. Wenemaale tagasi tulles tabas teda sõda. Siis tulekin, haavamine, ettewõetud siht — ülikooli lõpetamise poolerijääk. Rewolutsioon ja enamlus põistafid teda emigrandi elusse, kus waevles aineliises puuduses. Kuid ta hakkab palawitufarmaselt tööle ja üks raamat teise järel ilmub trükiti, romaaniid, nowellide kogud, tõlked jne. Arwustus märgib ta töid ja talle naeratab õnn.

Kirjanik Sipelgas-Dihowsti on kapitalistid tööd teinud. Ta sullest on ilmunud terve rida raamatuid. Nende kohta on Soome arwustus kiitwaid otfusid jaganud. Nii „Helsingin Sanomat“, „Mittelin Sanomat“, „Ilusi Aina“, „Rapaa Kanta“, „Maaseudun Sanomat“, „Ilusi Suomi“, „Ylioppilaslehti“, „Dulun Lehti-Kalewa“, „Eostti“ j. t. Peale hakates juba esimeselt ta sullest Soome keeles ilmunud teosest „Punapään Kooaja“, mis on: „tähelepäremiswääriline, hea ja rõõmustawalt küps kunstiteos“, nagu lõpetab „Karni Kouta“ tompentse arwustuse „Maaseudun Sanomis“ ja lõpetades Sipelga wiimajaks ilmunud teosaga „Punase päitje lapjed“, mis on ilmunud ühe aasta jooksul ju teises trükitis ja mille kohta „Helsingin Sanomat“ kinnitawad, et „see kirjatöö on haruldane kunstiteos. Selle raamatuga on Sipelgas tähtsa kirjandusliku wõidu saanud.“

Peale alapäraste tööde on kirjanik Sipelga juust ilmunud trükitis terve rida tõlkekirjandust.

Tema on Soome keelest Wene keelde tõlkinud muu seas: Järwiltuoma „Põhjalased“, Lüt Einnantosti tööd, Laumikse ooperitekstid, Eino Leino laulud, E. Dnerwa, W. Koskimiemi, Wiljo Kojooni j. t. Üks wiimastest tõlgetest on Aleksis Kivi „Seitse wenda.“

Wene arwustus hindab Sipelga tõlgete wäärtust kõrgelt, lähendades, et „ta on parim Soome keele tõlk ja sellepärast on siit ja on möie alahoitud imestamiswääriliste täpjustega.“

Soome kirjandusilm aga tunnustab nähtawal tänuweel Sipelga suurt teeneid Soome kirjanduse edendamisel ja tutvustamisel wäljaspool Soomet, isearanis suuremate Soome kirjanduslike raskemate tööde tõlgetega.

tas hallidel, jägawale wajunud filmil kaasitu barkaadimärwi lehti ja pihlaka helepunaseid tobaraid.

Haigus hoidis teda ju kewadest saadit asemel ja ust läheda lõpu siise kaswis Erkki hinges iga päewaga kindlamaks.

Imelik, tagasihõrjumatu rahu ja saatuje soowiga leppimistunne mõtsid ta üle wõimuse loojaminekueelses õhtuses hämarikus. Noil filmapilgel libises ta filmi ette mõõdunud elu; wahel lenoawate lindude walgetiivulise, rõõmju rongina, wahel kuu ja tormi siirihallide pilwedenä; jageli paistis talle, et meeldetuletustest tekkinud fujud ärkawad uuesti ellu, räägimad temaga, rõõmustawad ja pooldawad ta üksilduft, waitset kurbtuft.

Posteljon Tammišalo wanaal lejel, kes üüris haigele Erkkile toa, oli detitar, wäite, siirifinaline tüdruk Kertty, kes oli sõitnud maale suwijeks kooliwaheajaks.

Ju ta esimesel tuleku päewal kostis Erkki atna all tüdruku waitne laul.

Erkki tõusis küünarnakkidele ja nägi libi atna Kerttyt, kes wiibis halja kafe wilus.

Tüdruk punus pärga nurmelilledet ja ta siirifilmad, mis olid palistatud pikkade, heledate ripsmekarwadega, waatasid unistawali, kurnwalt.

Erkki tahtis hõigata teda, naeratada talle ja sõnada midagi karmist, sooja, sõbralikku, ent kartis: wanaeit wast oli sõnanud tüdruku, et tema on tiifitshauge ja taft wõib haigus külge hakata. Rääkis Tammišalo seda ju naabrinaisele.

Erkki laskus ajemele ja hinge kinnihoides kuulatas tüdruku tena nuramist.

Sel õhturahu tunnil tahtis ta nii igatjewalt tüdruku näha, kuulda ta wärsket, heledat häält ja tillufeste jalgade müdinat sõtkutud metjateel.

Tüdruk reisis ära, niipea kui waitisid tarjatekufesjed metsas; reisis linna tagasi hallil, wihmajel päewal... siis... kui Erkkil tuli werd kurgust terve õõ kestes.

Erkki teadis, et haigusega häwitatud keha ei kannata mõitruft wõija ja murtud ust ei anna talle wõimalust näha weel kord Kerttyt.

Ta hakkas armastama tüdruku haiglaselt, imelikult, tema, neljakümnewieeaastane inwastid — seda noort, seitsemeteiskümneaastast iludust. Armastas teda kui naist, kui seda, kes nõiduslikul naeratujel mõitis külapoiste süda-

med? Ei! Ta waid armastas teda kui elu-ilmutajat, kui nooruse ja waimuerkuse märki.

Noil õnnelikudel minutitel, mil Kertty afna alla seistes westis talle juttu linna karest ja elust, mis süwendas kunsti, teadust ja waimu, tõusis ta hinge piinaw igatus. Ka tema on linnalaps, seal mööbusid ta paremad aastad... Lapsepõlm, noorusaeg... ülikool. Ajalehtede juures töötamine, seltsimehed ja sõbrad, kes nüüd on unustanud ta olemasolu. See kõik ärkas taltsaks jaanud äratundmises ja nii wõimsalt tahtis hing hüüda, nuuksuda.

Kord lumivalgeid hambaid wallatult näidates, naeris tüdruk ja haugutas teda „wanaks seeneks.“

Jah, ta oli „wana seen“, mitte kellelegi enam tarwis, koormaks elawatele — seda märkas selgesti Erkki, ent mitte see ei rõhunud teda, ei, talle oli ainult walus tunda ükfindust surmatunnil.

Rauges minewikus surid wanemad, õed läksid mehele ja elasid oma perega, märki andes omast elust ainult sellega, et saatsid talle abi wanaeide juures elamiseks.

Sõbrad? Oh, neid oli palju! Mõni aastaga tagasi peeti ta karestewais trahterites iga laua juures kinni, ent nüüd?

Alguses kirjutati talle, kuid pärastpoole jäeti ära terwise üle „järelpärimine“ ning unustati. Erkki waatas taewa tumedale kaarele ja kibe naeratus kattis ta kõhna, kahwatanud näo.

— Unustatud kõigist, Erkki. Hea küll, warsti on lõpp kõigele. Inimesed mäletawad ainult neid, keda neil waja. Ent kellele on mind waja? Saige, surija... Kus on nüüd kõik sõbrad, seltsimehed, samad ustawad, wastutulelikud sõbrad, kes raiskasid mulle meelitusi ja awatlesid lahtusega oma poole? Kus on need head seltsimehed, keda ma awitasin nende eluraskustel? Kus on kõik need nurjatud, walelikud kameleonid, kes lugesid mind jõuks „kuuendas ainuwõimus?“ Mitte ühte neist! Parengi... Hulga parem. Surma juurust wõib ära tunda ainult ükfinduses. Sõbrad — milline nimetus neile inimestele, kes tükiwad ligimesteks ainult sellepärast, et see annab neile omakasu. Kõik on sõbrad see aeg — kui inimesel on õigus olla, ent tarwitseb waaruda ainult ühistonna jubmi kõlbluse aluselt ehk kaotada sõna „tarwilise“ tähenduse — ja sõpru ei leidu. Kas oli mul wähe neid mu elu õitse-

ajal, ent nüüd närtsimise filmapilgul — kes on muu juures? Wanaeit, kellele olen ma koormaks, ja kui ei oleks head taju kostikoha eest, oleks ta ammu ju wahanud elamiseks. Noh, läheneb lõpp... Nelikümmendwisi aastat mõitlust olemasolu eest, neist aastakümme, teine — päiksepaistelisi päivi, inimeste lahkust, ent siis tööga kurnatule, usalduse kaotanule jäetud ükfinduse oja. Ja see elu? Kas selle piinawate, igapäiste askelduste nimel oli wäärt sündida maailma?... Oli wäärt! Tuhatfordsest oli wäärt. Elu! Oh, milline ime sõna. Temas on kõik looduse weetluse suurus. Päike, lilled, taewasina, tähtisõõ pimedus. Naer, nutt, langemine ja üleslend. Elu — imede üljuur sinuonia! Elu — igawene wiibimine iludewallas. Ja kuigi ta lõpeb, olgu siiski kiidetud elu!

Rõõmus naeratus walgustas Erkki näo, ja ta hinges lahusid soojad tänulaened minewikule.

— Kuigi ma suren nüüd ükfinduses, unustatult, olin ma ometigi minewikus maailma edulülis, kultuuri üheks wäikseks rattakeseks, inimese surematu hinge algaineks, ja mu elu leegitses uue, parema maailma sigitousel. Olew ilm, mis elab patu ja pühaduste teotamise wabinal, häwineb, samuti kui minagi, tulew ilm toob ühes tõe ja igawese wõidu ülekõhtu üle. Tulewas ilmas tõuseb inimene armastuse troonile ja pühib Raimi otsaesijelt mõrtjuka märgi. Ja ma olen rõõmus, piirita rõõmus, et kustub mu elu... Ka mina olen inimene samast aastaajast, mis teotab wenna, ligimese ja ristiinimese püha nime — sõja, wägivalja ja sallimatusega. Peale mind, peale meid, inimesi, kahelümnenda aastasaja „kolledaid imeloomasid“, tulewad teised... tasesed, hingelised inimesed. Nende pärast on tulewik, neil lähneb korda lõhkuda inimkonna ahelaid, ja mitte punase lipu wägivaljaga, mitte tankide ja suurtükkide jõuga, waid Kristuse sõna — armastusega. —

Erkki waatab waimustatult taewa sinawasse kõrgusse, kus loitwad selgelt tähed ja taja, taja weereb mööda lohkulangenud põste soe piisar.

Talle paistab, et ülalt, surematu waimu asukohast, kostawad temani koraali helid, ja ta kuuleb inglite häält, kes kiidawad Kristuse sündimist, ning ta ei tunne oma ükfindust.

Wäike-Svammur.

Islandi kirjniku Einar Hjörleifsoni romaan.

3

Wähemast Solbeigil oli tema peale õigus. Oli see ju ometi tindel, et neiu teda armastas. Kas pidi ta tema juurest eemale hülama nagu petstud koer? Oli see aus ja mehelik? Kas ei pidanud ta neiu taituma, tema eest wõitlema ja tema heats kõik ohverdama, neiu eest, kes temale oma armastuse ja puhta tunde esimehed ja kõige ilusamad õied oli pühendanud, neiu eest, kes wõib olla päewad ja ööd tema peale mõttes, teda usaldas, uskus ja nagu kuningapojaks arwas, kes teda pidi wälja tõstma ühiku elu tujast, kehakust ja waimlusest orjusest elu päästjeks teha?

Ja ta mõttes selle peale, kuidas neiu päewal pärast ta kojutulekut afna juures seisnud ja ka üles aratanud sõnadega:

„Kui armas wõib olla su ilus pilk, mil tabab mind sinu silmade wilk!
Kas leian ju? Müü on täis tuike...“

Tema, Sigurgeir, oli selle neiu leidnud oma elu kenadel; leidus oli asjatu, kui ta temast jälle lahkuda tahtis samal pilgul, mil talle alles oli selgeks saanud, et ta teda armastas.

Uga kas teadis ta, kas ta isa neiu wast sama õrnasti on armastanud kui ta ise ütelnud ei olnud ta sellest küll midagi. Tema ütusest oli selgunud, nagu tahaks ta ainult sellepärast naist wõtta, et ta majas pereaine oleks.

Uga mis see tähendas?

Wanad mehed ei räägi oma kalduwustest, kõige vähem weel lastega. Neil on selles asjas sama häbi kui noortel neiuil, sest et see nende arust naeruwäärne on. Ja ometi ei ole asi nii. Igatihel on õigus armastada, niikaua kui ta jeda juudab. Ja kas pidi ta isa tunnetel vähem õigust olema sellepärast, et ta elu ohtule lähenes? Kas ei pidanud neiu just sellepärast enam õigust olema, et wanadus kõige oma raskustega ja waewadega temale lähenes? Kas ei olnud see wõimatu mõte, et just tema, poeg, isa wõimased aastad tuisa ja libedusega pidi täitma?

Jah, tema pidi taganema, igatahes pidi ta isa rääkida lastma Solbeigiga, ilma et ennast sinna wahale oleks seganud. Mis wõis tema parata, kui Solbeig isa kae tagasi lükkas!

Ei, ei, see polnud muud kui enda peitmine. Nagu ei oleks ta selgesti teadnud, et

Solbeig, kuidas asi fõrd oli, ei ütles. Ta pidi neiuile kuidagi märku andma, et ta tema peale enam ei mõtelnud.

Ei, ei, jeda ta ei wõinud.

Oli see ka Jumal teab kui auhartusetu, — jeda ta ei wõinud!

Ta tuletas meele, kui lahkesti ta isa temaga weel praegu oli rääkinud. Müüid leidis ta, et isa sõnad olid tulnud heast, awalikust isajüdamest, kuigi see tema arust esiti oli teifiti näidanud. Ta mäletas, kuidas ta isa oli temale fõrd, kui ta alles wäike olnud, pähe koputanud ja ütelnud: „Jumal õnnistagu sind, poeg, et sa mulle alati wõiksid rõõmu teha!“ Ja palju niisuguseid juhtumisi, mis isa südameheadusest tunnistust andsid, õnnus ta hinge ette.

Uga samuti mõttes ta õndjate tundide peale, mis ta Solbeigi feltsis mööda jaatnud, ja nägi oma ees nagu, rõõmust ja õnnest järeles, täis lootust, julgust ja armastust.

Ja ta hakkas uuesti niitma, nagu oleks ta elu hädaohus, nagu oleks roheline, pehine rõhki ta ümber muutunud mälestusteks, mille wastu ta pidi wõitlema, mälestusteks, mis ta hinge pärast tülitsefid ja selle katti käreksid, nii armsad ja kenad kui need ta olid — nii armsad, nagu jeda harilikult on isa õnnistus ja armsama naeratus.

Seal kuulis ta hüüdu oma taga ja waatas taga.

Solbeig seisis fingul ta tahtis teda jööma futsuda. Neiu tegi hüppaku ja jookkis ruttu alla tema juure. Ta tuli parajasti kõögist ferges fleidis, warrufad üles feeratud, nii et ta pehmed, walged käwarred küünarnukini näha olid. Kui fuur igatsus Sigurgeiril oli neid oma taela ümber panna. Kui fuur tung oli tal oma armastust ja igatsust neiu-le awalbada palawates mujudes ja faelus-tustes!

Neiu waatas talle otja oma hallide, felmikate, armastusrikaste, meelitawate filmadega, ja Sigurgeiril oli, nagu oleks Solbeig jeda sama mõtelnud, mis temagi mõttes.

Ja müüid pidi neiu saama ta wõõrasema!

Sellest ei olnud weel küll, et ta tema pidi kaotama — ei, ta kõige vähem mõte tema peale pidi saama patuks. Sest ta teadis selgesti, et ta Solbeigi peale ial ei wõinud teifiti mõelda kui praegu.

Wäikeses sammus ta neiu fõrwal. Oli,

nagu ei oleks ta sõnasefti juust jaanud. Veel ial ei olnud ta neiu ligidai niifugust õndjust tunnud, aga ta mitte ial veel niifugust piina! na!

Neiu waatas talle wahetewahel otja ja ei mõistnud, miks ta nii oli muutunud. Oli ta haige ja pahas tujus?

„On sul midagi wiga?“ küüts ta wiimaks.

„Ei, ei midagi“, wastas noormees.

Kui wäljafannatamatu oli see kõigi awal-duste järele, mis nad üksteisele juba ilmuta-nud, nüüd neiu eest marjata, mis ta südant kõige enam liigutas.

Solweig ei küüsinud temalt nüüd enam, waatas talle aga aeg ajalt otja, kuni koju jõudsid. Ta oli jelle käigu aasale enesele ni lõbujana ette kirjutanud, ja nüüd oli kõik teisiti läinud. Sest tunnisti jaadik muutus kõik talle wastikaks, nagu see noorte neidude juures ikka nii on, kui neil mõni lootus kuh-ta läheb.

Sigurgeir ei rääkinud jõögialal sõnagi, ei jäänud kauaks ta laua juure; sest waewalt juutis ta midagi kõrisse fugistada. Ja sel-lapärast läks ta wiimata jälle heinamaale.

Solweig ruttas talle järele, lootes, et Si-gurgeir temale midagi ütles. Aga noormees lahkus sõnatumalt ja neiu waatas talle järe-le, kuni ta silmist kadus.

Mis oli temale juhtunud?

Sigurgeir hakkas jälle niitma, aga mitte enam nii meeletult kui enne.

Ta oli wäsinud, wäsinud tehakifult ja hingelikult. Aga tal ei olnud rahu. Ikka jäl-le samad mõtted, sama piin, jama nõutus.

Aga kui ta õhtul oli koju tulnud ja pärast õhtusööki — ta oli ainult teinud, nagu sõõks ta — oma magamistuppa läks, ootas Sol-weig teda juures toas, samas toas, kus ta oli wiibinud, kui Sigurgeiri mõne nädala eest äratas.

Walitjes juba midawit, aga kuu paistis aknasse. Ja seal seisis ta nüüd kuuwalgel, sirge ja sihwakas, lahmatu ja ilus.

„Kas ei mõiks ja jeda mulle ütelda, Si-gurgeir?“ ütles ta, ja ta hääl wärises nagu kuuwaiste wärises ja armastus, kui midagi tardab, mida ta ifegi weel ei tea.

Miks jeda neiuale mitte ütelda?

Miks mitte piinale korraga lõppu teha?

Ei, ei! See oli umbes jama, kui ifale, kes midagi paha ei aimanud, seljataagast hoo-pi anda.

„Ma ei wõi jeda julle nüüd ütelda, Sol-weig, nüüd mitte, aga küll sa kuuled jeda õige-nea — ära jelle juures kahtle.“

Ja siis ruttas ta oma magamistuppa ja pani ukse oma taga lukku.

Ta kartis, et walitjuse oma üle kaotab, kui neiuiga kauemaks looku jääb, sest ta oli neiuale ju liig palju ütelnud.

Nüüd läks ta moodisse ja katjus magama jääda. Kui ta ometi magada jaaks ja ifeenda ja terve elu filmapilgutsti unustada mõiks, kuni mingifuguse nõu ehl pääsetee leidis!

Aga ta ei jaanud magada, kui wäsinud ta ka oli! Ta wikkles ühelt küljelt teisele, kuid ei leidnud ega leidnud rahu.

Üks asi oli kindel — nii ei wõinud asi ebasi kesta! Ta ei wõinud igawesti sõnatuu-letult waikida ja Solweig jellejuures iga-päew näha. Kas ei olnud kõige parem hom-mikul wara teele minna ja kaugele, kaugele rännata, sinna, kuhu Solweig ial järele ei pääseks?

Ja jellejuures tuli talle meele üks hulguis koer, kes, kui ta ise alles laps oli, Suur-Svammuril oli tüki aega ringi hulkunud. Teda ei olnud jeal tahetud ja seotud talle kont jappa. Sigurgeiril oli weel selgesti meeles, kuidas koer nõutult ja häbelikult ruttu kadunud.

Kui wäga oli tema lugu nüüd jelle koera loo jarnane! Ta oli enesele lastnud peale panna koorma, mida ta nüüd maha raputa-da ei jaksanud, ja nüüd tahtis ta jellega min-na wälja maailma.

Sellepeale pidi ta kawa mõtlema — wähe-malt näis tema meelest, nagu oleks ta jelle-peale kawa mõtelnud. Ja mida kauemini ta jelle peale mõtles, jeda wiletjam, aram, koerakifum näis ta enese meelest olewat.

Oli juba ammu jüganow õõ, kui ta wiimaks otjusele jõudis. Ta otjustas asjale homme lõppu teha ja ifale ütelda, kuidas temaga lu-gu oli. Kes teab, wahest jai kõik weel heaks; ei teadnud ta ju weel jedagi, kas ifa Solwei-giga juba midagi oli maha teinud. Ja kas ei astunud ta poja eest wiististi tagasi, kui kõik kuulis? Ei teinud ta jeda siiski, siis mõis ta Jumala nimel minna. Tema ife ei wõinud enam tagasi astuda. Ei wõinud aralt put-ku panna, ei wõinud enesele kolki kaela wõt-ta, ei wõinud ennast koeraks alandada.

Ja kui ta jelle otjuse oli teinud, jäi ta hing rahulikult ja wäsinus wõttis ärewuse.

Järgmiljel hommikul äratati ta nagu ha-rilikult jellega, et talle kohwi woodi ette too-di. Siis tõusis ta kofe ules ja küüts ifa ja-rele. Ja kui ta kuulis, et jee alles woodis wiibiwat, otjustas ta mitte enne heinamae minna, kui ifaga oli rääkinud.

Nii ootas ta färsitult, mõtles järele, mis-jugused sõnad ta oma asja jaoks waliks, ja ustus, et wiististi wõidak.

steetis kaua, enne kui Sveinbjörn tõusis ja pojaga taas kottu sai.

„Sa tegi imestava näo.“

„Nii, sa ei ole veel läinudki?“ ütles ta. „Noh, see on ilus, et sa enmast nii palju ei waeva. Tead ju, mina ei sootvi, et sa enam töötaksid kui jul lusti ja jõudu on.“

„Dotasin sind, pabi. Pean sinuga ometi lord rääkima ja ei või seda enam edasi liiata. Ei või — Jumala eest ei või!“

„Mida sa ei või?“

„Ei või mõelda, isa, et ta sinu, et ta kellegi teise naiseks peaks jääma. Mina ise armastan teda nii väga. Ma ei mõtle muu peale kui tema peale ja ei tunne millegi üle rõõmu, kui tema seal juures puudub. Sina ei tee seda mitte, mis mulle eile ütlesid. Eks ole, sa ei tee seda, sest sa tead, kui hirmus see mulle oleks; ei oska julle kirjeldada, kui hirmus. Teen sulle kõik, mis soovib, kui ta tema minule jätab.“

„Selle oled ja siis Solveigile kõik juba teada annud?“

„Ei, ma ei ole talle veel midagi ütelnud, aga ma olen kindel, et ta seda teab. Na kindel olen ka, et tema mind samuti armastab kui mina teda. Nii siis näed, et kui ja oma tahtmise juure jääd, sellest midagi muud välja ei tule kui õnnetus ja viletsus.“

Sveinbjörn uskus, et poeg talle avalikult tahab vastu hakata. Seda ei olnud veel keegi julenud teha ja ta ei tahtnud, et poeg esimene oleks, kes seda teha katsuks. Puudus veel ainult, et poeg oma ise arvatava kaotuse üle mõiduroõmsalt häiskas. Nii ütles ta siis enesele, et ta Sigurgeiri palvel heameelega oleks järele annud, kui see tema vastu nii kõrgilt ei oleks välja astunud. Aga et asi nüüd lord juba nii kaugele läinud, siis tahtis ta ometi näha, kumb neist manau võidab. Ta maikis natukeselt aega ja vastas siis:

„Seda ei oleks ma sinu poolt oodanud. Sigurgeir“, ütles ta rahulikult, aga ta häälest kajas ometi välja pahandusetoon, mis seda enam kõvenes, mida ägedamaks ta kõne muutis. „Wammun, seda ei oleks ma sinu poolt oodanud, ta kui seda mõne teise juust oleksin kuulnud. Kas tunned lugu, mis tark Naatan kuniigas Taawetile jutustas? Ah ei, sina oled ristijule wõoraks jäänud, nagu paljud teisedki noored inimesed meie päivil. Lord oli kaks meest; üks neist oli rikas ja teine waene. Waeasel ei olnud muud kui tallekene, keda ta armastas nagu ta lapsetti; rikkal oli raha ja wara ja ta elas külluses. Aga kui rikkale mehele küllaline tuli, warastas ta waele mehe talle, et sellega küllalist kostitada. See ei olnud ilus tegu, aga waene ei olnud ju ta isa, ja mis

ta warastas, oli ju ainult tallekene. Sina oled nüüd rikas, Sigurgeir, oled noor, sulle naeratab elu, ja ma tahan ta ütelda, et sa kõigi neidude hulgast siin maal võid waldida. Mina olen waene, olen wanaks saanud ja minu ees pole enam muud kui raugapõli, jurm ja haud. Sa ometi rõõwid ja mult, wanalt mehelt, selle ansa, mis mulle veel wõiks rõõmu teha, rõõwid selle ja usud ise veel, et hea poeg oled.“

„See on täitsa wõimatu ja mittetabaw sõrblus“, vastas Sigurgeir, ise näost tumepunane. „Mina pole sinult midagi rõõwinud, sest et sul Solveigi kohta wähemakti õigust ei ole ja sa seda ka ei saa. Minu oma on ta ju seftjaadit, kui juwel ükssteist nägime, ja kui sinul wõi kellegil teisel korda läheb meid lahutada — siis — siis olen mina see, kellele ülesohut teha!“

„Siis olen küll wiist mina see, kes sind rõõwid. Nii teed sa oma isa waletajaks ja wargaks ühtlasi. Tore kottusead. Aga nüüd ei maksa sellest rääkida, iga sõna, mis sa selles hingeseisukorras räägid, on patune ja kuritahtlik.“

Ja Sveinbjörn lahkus ajawitmata toast.

Sigurgeir jäi juures ärewuses üksi. Oma kange südametunnistusewõitluse järele oli ta ilma halastujeta piitsahoopidega minema kihutatud. Ei wähemakti wabandust, ei kahetsust, ei südamlitku osawõttu. Ei midagi muud kui wemblaöögid — löök löögi järele. Ei muud walikut kui wõidelda.

Noh, hea küll, eks saa näha, kumb nendest wiimaks wõitis.

Enam kui kakskümmend aastat oli isa talle ainult lahleid sõnu ütelnud ja ainult head teinud. Nüüd oli armjad sõnad unustatud, ära neelatud raskete sõnade woogudest, mis ühel wõi kahel minutil ärewuses ja lähematuses üteldud.

Jah, nüüd tahtis ta otsekohse Solveigi juure minna — ei olnud enam põhjust oodata — talle armastust avaldada, temalt ja sõna saada ja kõigele ilmale kuulutada, et neiu tema mõrvoja oli. Ta tahtis ometi näha, mis isa siis peale hakkas. Ja ta oli uudishimuline meest näha, kes neiu ta käest wõis ära kistuda, kui asi juba nii kaugele oli. Miks oli ta niikaua wiimitanud, kõik segadused oleks jäänud tulemata.

Aga mis teadis ta siis dieti sellest, kuidas Solveig kõige selle üle mõtles? Mis sugune wahelord neil dieti oli?

Nad olid ruttu ükssteijega tuttawaks saanud, olid ükssteift hästi sallinud, olid ükssteifele enam ütelnud kui harilikult teistele, see tähendas: Sigurgeir oli Solveigile enam ütelnud, kui ta harilikult teistele ütles. Ta oli alati lõpmata õndsust tunnund, kui neiu ta ligidal

wiibis, ja kui neiu taht lahkus, siis oli ta alati uskunud, et päike pilve taha puges.

Uga mis teadis ta neiuft?

Kas teadis ta, kas see wahest neiu loomus, ei seisnud, et meeste wastu awalik ja jutukas oli, meeste wastu, kellega ta muidu heameelega juttu westis?

Tõsi küll, ta oli temale mõnikord otja wadandunud niifuguste filmadega, et ta enese werd tundis kihama hakkawat. Uga see ei olnud ju midagi paha ega ebaharilikku, et neiu mehele lahkesti silma waatas, ilma et selle juures mõtet oleks olnud tema naiseks saada. Kas ei olnud naeruwäärt uskuda, et neiu teda armastas? Wähemalt ei olnud neiu weel ial midagi ütelnud, mis sellepöole oleks tähendanud, ei olnud sõnast lausunud, mida oleks wõibud niimoodi seletada.

Ja mis oli tal neiuale pakkuda? Mis asi oleks wõinud teda meelitada? Mikas ta ei olnud. Jsa oli talle weel eile tähendanud, et ta oma warandus peaaegu otjas olla. Ja isa abi peale ei wõinud ta loota, kui tal see abielu meeles mõltus. Kas ei olnud, kui ta asja üle kainelt järele mõtles, waesele neiuale, kel weiriwaesed wanemad, palju meelitawam Suur-Svammuri perenaiseks saada, kui ennast siduda waese külge ja aastate kaua oodata wõi temaga waesuses ja wiletuses Jumal teab kuhu wälja rännata? Kust teadis ta, kas Solweig mitte ei tahtnud tema wõõrasemaks saada, sest-jaadik kui ta Suur-Svammuril wiibis? Kas ta mitte just sellepärast ennast sõbralikuna ei olnud näidanud, et tahtis tema wõõrasemaks saada?

Esiotja ei olnud need mõtted palju enam kui selguseta, uduised luulepildid. Uga ta piinas ennast nendega, kuni ta seda enam wälja ei suutnud kannatada, jah, nad kaswasiid lume-weereteiks. Teadmatuus jat ifka tugewamaiks, hirm ifka wõitmatumais. Ta p i d i Solweigiga rääkima.

Ta läks teda otsima.

Ta kuulis, et ta toas olla. Beremees olla teda otsinud ja niid olla nad toas luku taga.

*

Solweig oli õõsel niisama uneta olnud kui Sigurgeir. Temale ei olnud see mitte nägemata jäänud, et noormees eile millegi üle mõt- teid haudus, aga ta ei teadnud ega osanud arwata, mis see oli. Mis wõis see olla? Miks ei tohtinud tema seda teada?

Naisterahwale on ifka raste küsida ja mitte wastust saada, ka kui asi temasse ei puutu. Uga see asi puutus Solweigisse. Kõik, mis Sigurgeiri kirmastas, puutus temasse. Jah, tahtlemata kindel oli, et just see asi teda puutus —

see oli kindlam kui kindel. Sigurgeir oli talle seda ife eile õhtul peaaegu ütelnud. Uga mis wõis see olla?

Oleks Sigurgeir ifale seda ütelnud, mis ta, nagu ta lootis, temale ütelda tahtis, ja oli ifa ta palwe tagasi liikanud?

Wõis ju arwata, et ta tema poja tarwis liig waene oli. Uga see see ei olnud. Sigurgeir ei olnud niifugune pefulapp, kes kohe julguse kaotas. See oli midagi muud. Uga mis — mis wõis see olla?

Kaua oli ta õõsel selle üle järele mõtelnud. Ja kui Sveinbjörn teda hommikul kutsus, uskus ta, et mõistatuse seletus tulemas on, ja ootas seda põnewusega. Mis w õ i s see ometi olla?

Sveinbjörn oli filmanähtawalt suures ärewuses. Ta näol seifid punased plekid ja käd warisesid nii, et waewalt ukse suutis lukust lahti teha. Niisama selgesti oli märgata, et ta seda peita püüdis ja wõimalikult rahulikuna katsus esineda.

„Mina ei taha pikka eeskõnet pidada Solweig,“ algas Sveinbjörn, „waid asun kohe asja juure. Olen juba nii wanaks saanud, et alustuge tarwitan, kui wääratada ei taha. Ühidadit ütelda, kui ja kewadel siia tulid, mätlesin, et ja siit enam ei tarwitjegi ära minna.“

Ta tegi liihitese waheaja.

Solweigi jüda läks kuumaks. Ta uskus, et Sveinbjörn niid poja asja esile toob. Uga miks andis Sigurgeir asja ifa kätte? Oli see wõimalik, et tal enesel julgust ei olnud rääkida?

„Ja kõige lihtsam tee selleks on muidugi, et mina minu naiseks jaad“, jätkas Sveinbjörn.

Solweig ei uskunud oma kõrwu. Waatas talle suuril silmil otja. Arwas, et walesti oli kuulnud.

„Et ma kelleks saan?“ küsis ta siis äffi.

„Minu naiseks“, ütles Sveinbjörn wiitw- tades ja peaaegu häbelikult, sest ta uskus neiu häällest „ei“ kuulwat.

„On see sinu tõsine jutt, Sveinbjörn?“

„Muidugi on see tõsine jutt“, wastas Sveinbjörn tujafelt. „Olen ma siis mõni kalts- kaabakas, kellest ja uskuda wõiksid, et ma ainult nalja teen.“

Mii oli siis asi ifka tõesti tõsine.

Solweig oleks peaaegu naerma hakanud. See oli tema meelest nii naljakas, et ta teda nii walesti oli mõistnud, ja kofimine ife oli iilinal- jakas. Uga ta wastas wiisakalt:

„Sellest ei tule midagi wälja.“

„Mõtke järele, mis ütled, Solweig; kõik maailm ütled, et oma õunne jalgade alla tallad, kui ei ütled. Ka on sinu ifa sellega waewalt

rahul. Mina teen ka omalt poolt kõik, mis võimalik, et sa nii vastad, kuidas mina seda soovin. Ära ruttu, mõtle enne järele“.

„Mina ei tarvitse midagi järele mõelda, ja loodan, et sa seda mulle pahaks ei pane. See ei lähe — ei niisid ega ei iialgi“.

„Miks mitte? Kui see Sigurgeiri pärast on, siis võid julge olla, et sellest midagi wälja ei tule, ei niisid ega pärast. On see Sigurgeiri pärast?“

„Mina ei ole ori“, vastas Solweig — ta ta hääl kõlas peaaegu trotsiwalt — „ja ei tarvitse selle üle aru anda. Sellest on küll, kui tead, et see, mis mõtlejad, iial ei teostu. Tulgu, mis tuleb, ei ole mõtet sellest rääkida“.

Ta avas ukse ja ruttas trepist alla.

Sveinbjörn tuli talle otsekohse järele ja lahkus ruttu majast. Ratsahobune oli tal karjamaal. Selle juure läks Sveinbjörn, päästis ta kammistest, tõi maja ette ja pani talle sadula selga. Siis läks ta tuppa riideid vahetama.

„Lähem linna“, ütles ta Solweigile, kui reisiwalmilt jälle ilmus; „ujun, et ka Goldile lähem. Pean ma ju wanematele midagi ütleva?“

„Ei muud, kui palju terwist“.

„Tulen, kui Jumal aitab, homme õhtul jälle tagasi“, ütles Sveinbjörn siis, kergitas lahkesti kiibarat ja kihutas teele.

Solweig juhtus Sigurgeirile kajas vastu tulema ja Sigurgeir palus teda tuppa astuda.

„Mis isa sinust tahtis?“ küsis ta, kui nad juba toas wiibisid.

„Mis sina ise arwad?“ vastas neiu naeratades. Tema arust oli asi ikka weel naeruwäärne.

„Tahtis sind kosida“, ütles Sigurgeir.

„Kust sina seda tead?“

„Ja mis sina wastasid?“

„Jah, mis sina arwad, et ma wastasin? Arwan, sina mind ei tahta — ei tahta omale — wõõrasemaks, ja sellepärast —“

Sigurgeir tõmbas ta oma käte wahetele ja neiu wõttis oma kätega ta kaela ümber finni.

Tükk aega hiljem läksid nad mõlemad tööle, kerge südamega ja rõõmsalt, — nagu see noorele mõrsjapaarile kõlbab. Elu näis nende meelest olevat nagu selge sumepäew, ja kõiges selles päiksepaistes olid nad ükspäini.

Järgmine päew oli pühapäew, ja siis oli Solweigi meeleolu hoopis teine. Talle tuli meele, et Sveinbjörn oli lubanud ka Goldile minna. See teadmine täitis ta südame rahutusega, kahtlusega ja hirmuga. Ta ei osanud ette kujutada, et leidaks abinõu ja võimalust, mis neid suudaks lahutada. Sest ta ei kahelnud põrmugi selle juures, et Sigurgeir kindlaks

jääb. Sellegipärast kartis ta — ei teadnud isegi: mis. Ta meeleolu oli õige rõhutatud, ja ta nägi enese ümber ähwardawaid tonte.

Majarahwas olid kõik kirikus, ainult tema ja Sigurgeir olid koju jäänud. Kui kõik teised lahkusid, istusid nad elutuppa toolidele.

Uga jutujamine ei sobinud.

Solweig oli nii rõhutatud ja murelik, et Sigurgeir ei teadnud, mis sellest pidi arwama. Mis pärast ei wõinud nende esimene kooswiibimine pärast kihlust sama rõõmus olla, kui enne nende läbirääkimine oli olnud? Ta leidis selle mitteloomuliku ja hoopis wastuoksja olevat sellele, mida lootma ta oli õigustatud.

Uga kihlatu soowib, et ta armsam lustilik ja rõõmus oleks. Ka kui talle mõni asi ei meeldi, peaks ta ometi, kallimat kuuldes, kõik selle unustama ja enesest maha puistama. Ja neile ei olnud eiksest saadik midagi uut juhtunud. Nii palus ta neiu siis selgest kohmetusest, et see midagi laulaks.

Solweig arwas esiti, et ta laulda ei suuda, aga kohe selle järele laulis ta järgmise laulu:

„Ma tulin, kui oli sumeku
ja kodumaad walgustas päike:
siis tantssisid lained ja haljendas puu
ja päike löi merele läike.“

Niisid mere ju ammu on katnud jää
ja kaugele jäänud mu kallate hää,
merelained niisid üksi mind näewad,
kui on pakases talwepäewad . . .

„Kui kurb on see laul, mis sa praegu laulsid“, ütles Sigurgeir naeratades, ehk tal küll naeratamiseks põhjus ja meeleolu puudus, sest et laul ta nutuks oli teinud. Ta ei wõinud parata, waid wõrdles seda lauluga, mis neiu pärast tema tagasitulekut laulnud, ja ta südamel oli walus, et nende mõrsjapõli nii kurbalt pidi algama.

„Kes sulle need laulud õpetas?“

„Minu ema; temast õppisin kõik, mida ma mõistan.“

Siis waikis ta natukesse aega.

„Jumal aidaku meid, Sigurgeir, kui mere-laht kinni peaks olema“, ütles ta siis.

Samal filmapilgul ratsutas keegi üle maja ees seiswa muru ja nemad waatasid aknast wälja. Tulija oli neiu isa.

Sveinbjörn oli, nagu ta kawatsemas, Goldil käinud ja Olafiga nõu pidanud. Kui nad toas koos istusid, algas Sveinbjörn juttu, Olafile seletades, kui kahju temal olla, et ta seisuford teda sundimat seda wäikest wõlga, mis Olaf temale wõlgnewat, niisid tagasi nõudma.

Olaf ehmatas suuresti.

„Wäikest wõlga“, küsis ta.

„No jah, j ee on nüüd juba üsna suureks kaswanud“, ütles Sveinbjörn, „ja sellepärast alles veel dieti ei wõi ma temaga enam wiitwitada.“

„Sa tead ju ometi, Sveinbjörn, et ma peale sinu kellelegi teisele enam midagi ei wõlgne ja et sa, kui tahad, kõik mis mul on, wõid omale wõtta. Sa tead ka, et ma kõsifelt püüan sulle sinu wõla protfente korralikult tasuda.“

„Jah, aga sa tead ka, et wõlg iga aastaga ikka juuremaks kasvab. Pean kord juba ka hakkama enese peale mõtlema. Sinu wõlga ei wõi ma iihegi teise wõlga wõrrelda, mis mul teistest saada on.“

„Kas sa siis ei mäleta, et lubasid mind mitte raskesse seisukorda panna ja mulle mitte peale kätia, niikaua, kui ma oma kohuseid püüan täita ja midagi muud waelele ei tule? Ja sa pead tunnistama, et ma õiglaselt olen püüdnud oma kohuseid täita. Kui suureks sa wõlg minu käes ka juba on kaswanud, kaotanud ei ole sa veel midagi, Sveinbjörn. Ja sa tead ka, et mina iial sind ei ole takistanud midagi wallaasjus läbi wiimast, mida sa tahtsid.“

„Mina ei wõi lubada, armas Olaf, et mõne lubamise pärast — ja mitte seaduslikkuse tagajärjel — kohustatud oleksin oma wõlga igawesti sinu kätte jätma. Sellest saad sa ometi isegi aru, et kord tagasi maksta pead hakkama.“

„Aga sa tead, et ma wõlga tasuda ei junda tuni mu lapsed wäiksed on. Sama hästi wõid sa mu koha waestemajja saata. Oleme olnud taksummend aastat head sõbrad, sellepärast ei usu ma veel mitte, et see sinu kawatus on. Mis kawatus sul on? Sul on midagi mõttes, mida sa weel ei ole awaldanud. Mis see on, mis sa minult nõuad?“

„Mis ma sinult nõuan? Ega sa ometi ei arwa, et sind sunnida tahen midagi ülekohtu tegema? Ei. Sina oled muudugi kõiges, mis teed, ise oma peremees ja mitte minuist olenev. Ma tean, et sul sinu seisukorras raskete maksta, ja mõtle sin kõsifelt järele, mis wõiks sündida, et mõlemad oleme aidatud. Ja siis jõudsin mõttele, mille teostamine miud rahuldaks. Aga ma ei tea, mis sina sellest arwad, lootuslikult saad sa aru, et ma sulle otjustamiseks täitsa waba woli annan.“

Olaf woogutas agaralt pead ja silmitjes Sveinbjörn ükssilmil.

Wäikse wahaaja järele jätkas see:

„Minu mõte on sulle ette panna, et ma

Solveigi oma juurde wõtan, teiste sõnadega, et ma ta endale naiseks wõtan ja nimelt õige pea. Kui see korda lähaks, ei jätaks ma sind, niikaua kui ma elame, iial hädasse. Aga sel puhul, kui mu kawatusel asja ei peaks saama, tahen oma seisukorras põhjaliku muudatuse ette wõtta. Mul on himu täis niuwiisi maja ebase pidada. Siis lõpetan oma majapidamise ja rändan maalt wälja — kuigi see asi praegu veel lõpulikult otjustamata. Aga mis ma ka teen, igal juhtumisel peab siis kõik mu warandus mul käes olema. Siis olen sunnitud kõigil wõlglaste wastu kare olema. Aga ma kordan, et sa ise oma peremees oled — ma ei soowi sundust, pealekäämist. Mis sa minu ettepanekust arwad?“

„Wõid ju isegi arvata, et ta mulle meeldib, kui teda aga saab teostada. Aga — kas oled Weigaga juba rääkinud? Temal on selle juures ju kõige enam ütelda.“

„Ufun, et ta teab.“

„Ja mis tema sellest arwab?“

„Ta tahtis — noh, ei tahtnud sellest palju teada. Aga muudugi tahab ta enne weel oma wanematega aru pidada. Sellepärast jätan selle asja täitsa sinu hoolde, Olaf. Homme õhtul lähen koju, ja see oleks mulle armas, kui siis teaksin, kuidas lood on. Ükskõik mis te teete. Muudugi on see asi mul siidame peal — aga mina ei jalli sundimist — saad aru — sundust ma ei taha.“

Siis läks Sveinbjörn jälle teele ja Olaf läks abikaasa juurde. Ta ohtas abikaasa woodi äärelle istudes.

„Mis sul täna on, armas mees. Näib, nagu oleksid sa täna eriti liigutatud.“

Ei, tema ei tundwat emmast täna mitte teistjuguwema, kui muudu; ollagi isegi piht puhunud, sest tal käinud külaline.

Jah, seda kuulnud tema ka, et Suur-Svammuri Sveinbjörn neil käinud.

„Oli tal mõni isearaline asi ees?“

„Waevalt wõid ütelda, et see mees ilma asjata tuleb. Ta tahtis meie tütre kätt.“

„Zumal hoidku — Solveigi?“

„Jah, ja mina pean homme minema Solveigi juurde, et temaga selle üle rääkida.“

„Kas ta siis ise ei ole rääkinud?“

„Ufun, et on, aga nende mõtted pole weel kokku käinud.“

„Miks ei jäta sa jeda aja siis nende oma asjaks? Solveigi asi on see ju ainult, wähemalt kõige enam. Ja tema teab ise kõige paremini, mis teeb. Miks tahad sina emmast waele segada?“ (Järgneb.)

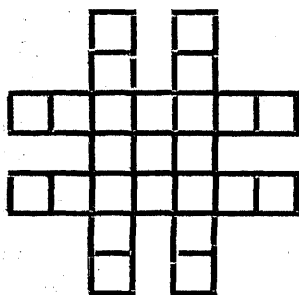
Wastutaw toimetaja: S. Haljaspõld.

Wäljaandja: Kirjastus „Areg“.

D.-ü. „Waba Maa“ trükk, Tallinnas.

Kindmõistatus

Nr. 7

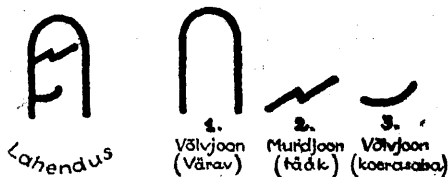

Kirjuta igasse ruutu üks täht, nii et lugeda on: esimeses püst- ja ristreas ühe saare nimi Ameerikas, Atlandi meres, teises püst- ja ristreas ühe Eesti luuletaja nimi, kuna üheksa ruudulises rist- ruudus aga igas kolmes ruudus üks sõna, mis ülevalt alla ja pahemalt paremale poole lugedes üht ja sedasama tähendavad ja millest tähendused oleksid:

- 1) Ühe ajajärgu nimi.
- 2) Vari ühe koha ümber.
- 3) Rasvu hakatus.

Kindmõistatuse lahendus

Nr. 4.

Sigeid seletusi saatsid:

Tallianast: Eino Antje, Lembit Berggrün, R. Bauert, August Brandt, A. Busch, Karl Ellmann, Ülo Ern, Oskar Ernesaks, Helmi Felsberg, Karl Holzmeier, D. Hinsenber, U. Jakobson, Edgar Kimberg, A. Kukkur, Elmar Kull, Rudolf Kasberg, Gerda Kippar, Jaanus Kall, Leena Rahm, Veg, J. Vaas, Julius Lepson, Erna Martin, Ferdinand Malkow, Bernhard Muist, Helmuth Malt, Ellen Reizmann, Rudolf Rosenfeldt, Jutta Reintam, Alfred Siktus, Anton Supta, Felix Salme, P. Simonlager, M. Thomson, Woldegar Loom, Arnold Wiber, Alfred Wandmann, Aigla'ba Wihm, Herbert Wärbu.

Tartust: Johannes Jõul, E. Kaast, W. Lind, Emilie Masing, N. Madison, J. Martinson, Anna Petao, Agnes Reizold, Anton Soti, J. Logenbitz, Lydia Tulff.

Valgast: Jaan Dierwe, Jaan Hlois.

Pärnast: E. Paara.

Narwast: Viktor Kirikmann.
Narwcrest: Anitta Niin, A. Lootus, Wolde-
mar Matiesen, Karl Paul, Oswald Zoff.
Wiljundist: Karl Abram.
Baltist: Alfred Vipp.
Wõrust: Kalkula Teder.
Kuresaarest: A. Kellis.
Nõmmelt: Siimar Edel, Ülo Konni, K. Wender.
Tapalt: R. Baumann.
Liiwalt: S. Sarw.
Kasazist: Ilse Rosenfeldt.
Hallistest: Jaan Pelter.
Abjast: J. Päri.
Muhust: Swan Kolk.
Pilingi-Nõmmest: Marta Kuningas.
Loodist: August Mikk.
Sindist: S. Rabil.
Simunast: J. Hliob.
Mägistest: Peeter Ilves, May Unt.
Kohla-Järwest: Johannes Kulbach.

Ülevalpool avaldatud lahendajate wahel toime-
pandud loosimisel wõitsid igauks ühe aastatäigu „Ro-
maani“ 1923. järgmise lahendajad:

Karl Abram — Wiljundist, Suurturg nr. 13.
S. Rabil — Üle Pärnu, Sindi alew nr. 39.
S. Sarw — Liiwa, Warbola post. ag.

„Romaani“ talitusele — Tallinn, Niguliste tän. 16.

Kindmõistatuse nr. 7 lahendus on järgmine:

Lahendaja nimi ja täielik aadress:

Ajakiri „ROMAAN“

(II aastakäik)

Ainuke ajakiri Eestis, mille sisuks on ainuõiguslikult jutukirjandus rahvusvahelises ja väärtuslikus valikus.

Läinud aastal ilmus rohkes valikus tõid 49 rahvuse silmapaistvate kirjanikkudelt.

Rahvused olid järgmised:

Albaania, Ameerika Ameerika-Saksa, Armeenia, Artshi, Austria, Bali-Saksa, Baski, Belgia, Bulgaaria, Daani, Eesti, Greeka, Hiina, Hispaania, Hollandi, India, Indlaani, Inglise, Islandi, Itaalia, Jaapani Juudi, Kroaati, Leedu, Läti, Montenegro, Mustlased, Neegrid, Norra, Persia, Poola, Portugaali, Prantsuse, Provence, Rootsi, Rumeenia, Saksa, Serbia, Soome, Soome-Rootsi, Tataari, Tiirooli, Tshehhi, Türgi, Ukraina, Ungari, Vlaami, Wene.

Wäärtusliku ja mitmekesise sisu peale vaatamata on

„ROMAAN“ rahvalik ajakiri ja loetaw igaühele.

Tänavu tahab „ROMAAN“ weelgi enam rõhku panna sisu mitmekülsuse peale ja loodab, et sennine suur poolehoid weelgi laieneb ja tiheneb.

„ROMAAN“ pole kuulutuste-leht, kus kinni maksetud leheküljed lugejale teisikordselt hinna alla arwatakse, waid

„ROMAAN“ on ajakiri, kus lugeja 40 marga eest saab 32 suurt lehekülge tõsist ja huwitawat lugemist

Ainuüksi nimi „ROMAAN“ ütleb, et „ROMAAN“ pakub paremaid romaane (igas numbris kaks järgnewat), kui ükski teine ajakiri „ROMAAN“ on kõige suurema läbimüügiga ajakiri Eestis — teiste kuulutuste peale vaatamata. Seda tõendab iga juhuslik ajalehemüüjagi. Ja meie wõime uhked olla, üteldes, et see läbimüük on „ROMAANI“ sisu hea toimetamise tagajärg.

Läbimüük ütleb ka, et „ROMAAN“ seisab kindlal alusel ja wõib tagada lehe korraliku ilmumise, nagu minewalgi aastal.

Address: „ROMAAN“i talitus, Tallinn,
Niguliste tän. 16.

Eutwustage ajakirja

„Romaan“i

oma tuttavatele! Saatke tuttavate aadressid proowinumbrite saatmiseks „Romaan“i talitusele!

Tehke seda hindmõistatuse lahenduse saatmisel!

«Romaan'i» tellimishinnad on järgmised:

1923 aasta peale (24 Nr.)	M. 750.—
1/2 aastal (12 Nr.)	M. 400.—
1/4 " (6 Nr.)	M. 225.—
1 kuu peale (2 Nr.)	M. 80.—
Üksiknumber	M. 40.—

Tellige veel täna kas peatalitusest, või abitalitusest ja agentuuridest üle riigi või aga lähemast postkontorist

===== Tellimine kestab edasi! =====

Address: „Romaan'i” talitus, Tallinn, Niguliste t. 16.

===== Celolematel =====

II Riigifogu

===== walimistel =====

hääletab iga mõtleja kodanik
igas walimisringkonnas

===== ainult =====

Cesti Rahvuslik-Wabameelse Partei
nimetirja poolt

KOKK

on kõige parem
 taimevõi — lauavõi,
 ja sisaldab üle 85% rasva ollusi,
 seega niisama toitev kui koorevõi,
 viimasest aga poole odavam.

Proovige ise „Kokka“ ja otsustage siis.

„Kokk“ on saadaval igas kaupluses
 Tallinnas, teistes Eesti linnades ja alevites.

„Koka“ tehas valmistab peale selle:

Pagaritele ja köögi jaoks (praadimiseks ning
 küpsetamiseks) Eesti Kokowari, üle 90% rasvaollusi.

Shokolaadi- ja kondiitriäridadele — Kokosvõid
 doppeltraffineeritud.

Aadress: TALLINN, Allika tän. nr. 10.

===== Kõnetraat 25-26. =====

Shokolaad Kausmann & Ko. Kompwekid

Shweltsi
 Piima
 Dessert
 Noisette
 Silva
 Mignon
 Vanille
 Kalew jne.

Shokolaad
 Karbi
 (shokolaadi)
 Paberi
 Dessert
 Karamell
 Monpensier
 Marmelaad
 Pastilla jne.

Tallinn, Narwa meente nr. 32